

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра мов і методики їх викладання

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «Магістр»

на тему:

**ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ
ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

Виконала:

студентка II курсу магістратури, 61 групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Базікало Олександра Євгенівна

Науковий керівник:

к. пед. н., доцент Михайленко Олена Вікторівна

Чернігів – 2023

Роботу подано до розгляду «___» _____ 20__ року.

Студентка _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Кваліфікаційна робота розглянута на засідання кафедри *дошкільної та початкової освіти* протокол № _____ від «___» _____ 20__ р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри _____ Ірина ТУРЧИНА

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування soft skills засобами інноваційних технологій у початковій школі.....	9
1.1. Технологічний підхід в освіті та сутність поняття «інноваційні технології».....	9
1.2. Класифікація інноваційних педагогічних технологій.....	17
1.3. Сутність поняття «soft skills».....	23
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. Дослідницько-експериментальна робота по формуванню soft skills засобами інноваційних технологій у початковій школі.....	34
2.1. Виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів.....	34
2.2. Експериментальна методика по розвитку soft skill молодших школярів засобами інноваційних технологій.....	40
2.3. Перевірка й аналіз результатів педагогічного експерименту.....	49
Висновки до другого розділу.....	54
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	60
ДОДАТКИ.....	70

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЕГ – експериментальна група

ЗЗСО – заклад загальної середньої освіти

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

КГ – контрольна група

НУШ – Нова українська школа

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний етап суспільного розвитку висуває нові вимоги до якості підготовки фахівців, змінює погляд на сукупність здібностей та навичок спеціаліста XXI століття, що потребує нових методів, форм, видів освіти для подолання відставання професійних знань від вимог сучасності. Найважливішим завданням освіти стає розвиток таких навичок, які б допомогли ефективно існувати у динамічному, насиченому інформацією просторі. У світі, в якому кожні 2-3 роки подвоюється база знань, основним завданням освіти стають розвиток критичного й аналітичного мислення, формування навичок самонавчання, саморозвитку, самоосвіти. Прогнози аналітиків Всесвітнього Економічного Форуму (World Economic Forum) щодо розвитку і зміни тих компетенцій, які нам належить побачити в найближчі роки свідчать, що якраз універсальні уміння («soft skills») будуть найбільш затребувані на ринку праці і стануть основою для формування професіонала у майбутньому. Саме тому необхідно закладати основи їх формування ще під час навчання у школі, починаючи з початкових класів Нової української школи.

Стан дослідження проблеми. Аналіз психолого-педагогічної літератури доводить, що розробці науково-методичних основ формування soft skills присвячено багато праць вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, А. Бобро досліджує процес формування soft skills у майбутніх учителів початкової школи [4]; Н. Длугунович вважає формування soft skills необхідною складовою підготовки спеціалістів у галузі ІТ [14]; С. Наход обґрунтовує цінність soft skills для професійного розвитку майбутніх фахівців соціономічних професій та здійснює порівняльний аналіз soft skills та hard skills [35]; Л. Коваль розглядає розвиток soft skills у здобувачів освіти як чинник їхнього успішного працевлаштування [23]; Т. Кожушкіна досліджує міжособистісну взаємодію як складову частину soft skills студентів педагогічного коледжу [23]; А. Кошель і

В. Кошель вивчають розвиток soft skills у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі їхньої професійної підготовки [28]; Г. Матюха та А. Соколова працюють над проблемою розвитку soft skills при навчанні школярів англійської мови [32]; О. Жукова та А. Косогова досліджують розвиток soft skills в учнів у процесі позакласної роботи через вирішення математичних задач у формі гри [19]; Н. Бахмат висвітлює проблеми формування soft skill молодших школярів засобами мистецтва в умовах інклюзивного освітнього середовища [4]; Н. Казьмірчук, О. Жовнич та І. Стахова розглядають театралізовану діяльність як засіб розвитку гнучких навичок молодших школярів [22] та ін.

Цей й зумовило вибір теми магістерської роботи: *«Формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій»*.

Об'єкт дослідження – розвиток soft skills молодших школярів.

Предмет дослідження – методика формування soft skills засобами інноваційних технологій у початковій школі.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій.

Завдання дослідження:

- проаналізувати теоретичні основи формування soft skills молодших школярів та розкрити основні поняття досліджуваної проблеми;
- дослідити можливості використання інноваційних технологій в освітньому процесі початкової школи для розвитку soft skills учнів;
- розробити та експериментально перевірити методику розвитку soft skills учнів початкових класів засобами інноваційних технологій.

Для досягнення завдань магістерського дослідження було використано наступні *методи*:

- *теоретичні*: контент-аналіз сучасних філософських, психолого-педагогічних джерел, методичних положень і нормативних документів із метою визначення теоретичних основ дослідження; вивчення й узагальнення педагогічного досвіду задля вибору педагогічного інструментарію формування soft skills молодших школярів;

- *емпіричні*: методи пошуку інформації (анкетування, опитування, педагогічне спостереження) для виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів; констатувальний і формувальний експеримент із метою перевірки ефективності формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій; якісний і кількісний аналіз даних.

Експериментальна база. Дослідження проводилося базі ЗЗСО I-III ступенів № 95 м. Києва (З-Б клас, вчитель О.Є. Базікало, З-В клас, вчитель М.М. Кополовець). Було задіяно 41 учень. Експериментальна робота тривала протягом січня-травня і вересня-жовтня 2023 року, у ньому брало участь 21 учень З-Б класу.

Теоретична значимість дослідження обґрунтовується тим, що: доведено ефективність використання інноваційних технологій у процесі формування м'яких навичок здобувачів початкової освіти; уточнено перелік «soft skills» молодших школярів; розкрито критерії, показники та рівні сформованості «soft skills» молодших школярів, що дозволяє продовжити дослідження щодо способів їх діагностики та корекції.

Практична значимість дослідження визначається тим, що:

- опис організації процесу формування м'яких навичок здобувачів початкової освіти може бути використаний при розробці програм і методичних рекомендацій для молодих педагогів у контексті підвищення якості освіти;

- виокремлені критерії, показники та рівні сформованості м'яких навичок молодших школярів можуть використовуватися для діагностики іншого виду умінь і навичок учнів.

Апробація результатів дослідження відбулася на Всеукраїнській онлайн-конференції з міжнародною участю «Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації» (30 червня 2023 р., м. Чернігів); семінарському занятті з дисципліни «Основи підручникотворення у початковій школі»; під час практичного заняття з дисципліни «Стратегії англомовного спілкування майбутніх учителів початкової школи»; на засіданні предметної студії вчителів початкових класів ЗЗСО I – III ступенів № 95 м. Києва (21.09.2023 р., протокол № 1).

Публікації. Під час дослідження теми було опубліковано тези на Всеукраїнській онлайн-конференції з міжнародною участю «Стратегії та практики організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації» на тему: «Сутність поняття «soft skills».

Структура магістерського дослідження охоплює вступ, два розділи, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, що складає 73 найменування, з них 11 – іноземною мовою, та додатки. Загальний обсяг магістерської роботи становить 99 сторінок.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Пріоритетними напрямами державної політики щодо розвитку сучасної освіти є потреба підвищення якості освіти, модернізації її змісту, оновлення форм організації освітнього процесу. Реалізація цих завдань можлива на засадах впровадження освітніх інновацій, технологічного підходу: орієнтація освітнього простору на компетентністний підхід, пошук ефективних технологій навчання, різноманітність навчальних програм і підручників. У розділі розкривається сутність технологічного підходу в освіті та поняття «soft skills», представлена класифікація інноваційних педагогічних технологій.

1.1 Технологічний підхід в освіті та сутність поняття «інноваційні технології»

Реформування освітньої системи України в напрямку інтеграції в світовий освітній простір передбачає розробку та впровадження інноваційних освітніх систем і технологій. Технологічність освітнього процесу, на думку провідних науковців (П. Самойленко, С. Сисоева, П. Підкасистий, І. Прокопенко, Д. Чернілевський та ін.), є показником його якості, оптимальності, науковості. Науковці підкреслюють, що завдяки впровадженню новітніх технологій підвищується мотивація здобувачів освіти до навчання, налагоджується зв'язок навчального матеріалу з реальними ситуаціями сьогодення. Питанням інноваційної спрямованості навчального процесу займається низка науковців: І. Дичківська [13], А. Нісімчук [36], А. Остапенко [39], О. Пехота [38], О. Пометун [21], О. Чубко [56] та ін. Питання визначення поняття «інноваційні педагогічні технології» розкрито в працях О. Горащук [10], Г. Розлуцької [47], А. Шерудило [58] та ін.

Застосування технологічного підходу та терміна «технологія» до соціальних процесів, до освіти, культури – явище порівняно нове, хоча ця ідея хвилювала багатьох просвітителів-педагогів минулого. Дослідники зауважують, що про технологічні аспекти навчання писав ще Я. А. Коменський, який прагнув віднайти ідеальний метод навчання як добре налагоджений механізм. А. Дістервег звертав увагу на важливість сформованих умінь користуватися способами діяльності. З часом технологічність стає домінуючою характеристикою діяльності людини, означає перехід до більш якісного ступеня ефективності, оптимальності, наукоємкості.

Загально відомо, що технологізація соціальних і освітніх процесів є відображенням об'єктивних вимог, зумовлених прогресом науки й техніки. Цей процес характеризується інноваційністю, творчістю, постійним пошуком досконалих, ефективних шляхів діяльності. Дослідник технологізації соціальних процесів, болгарський вчений Н. Стефанов висловив думку про те, що там, де людина активно та цілеспрямовано ставиться до навколишніх процесів, можливою є технологія – специфічна діяльність, в результаті якої досягають поставленої мети і змінюють об'єкт цієї діяльності [57, с. 136].

У довідковій літературі знаходимо, що поняття «технологія» походить від двох грецьких слів: «*τέχνη*» (мистецтво, майстерність, уміння, а також ремесло, професійне заняття) і «*λόγος*» (наука, знання, закон), тобто поєднує в собі мистецтво й науку. Цей термін з'явився спочатку в інженерно-технічній сфері, де широко використовується і сьогодні у двох аспектах – як сукупність методів, необхідних для здійснення процесу виробництва та як сукупність знань про способи й засоби здійснення виробничих процесів.

Зв'язок терміна «технологія» з педагогічною наукою викликав тривалі дискусії. Так, Н. Заячківська, І. Козловська та А. Цюприк зазначають, що практика технологізації освіти розпочалася ще у стародавньому світі (прикладом

може виступати використання віршованої форми передачі виробничого досвіду в Стародавній Греції і Римі з метою чіткого виконання і запам'ятовування всіх етапів технології виробництва), а автором найпершої технології освіти, описаної в педагогічному творі, як і автором найпершого педагогічного твору, є римський педагог М. Ф. Квінтіліан (лат. Marcus Fabius Quintilianus; близько 35 – бл. 100), який у своєму соціально-педагогічному творі «Про виховання оратора» практично розробив технологію виховання й формування громадського діяча [26, с. 10]. Також науковці пропонують власну періодизацію розвитку технологічного підходу в освіті, що вміщує наступні етапи:

- елементи технологізації навчального процесу у стародавньому світі;
- ідеї технологізації освіти Я.-А. Коменського (чеськ. Jan Amos Komenský, нім. Johann Amos Comenius; латинізоване ім'я Ioannes Amos Comenius; 28.03.1592-15.11.1670), який започаткував інтерактивне (взаємне) та проблемне навчання, а також поділ навчального матеріалу на розділи, теми, параграфи, забезпечивши таким чином передумови для інтерактивних та проєктних технологій і програмованого навчання у XVII ст.;
- введення у 1866 р. терміна «технологія» у сферу освіти англійським психологом Дж. Саллі (James Sully, 1842-1923), у працях якого «Дослідження дитинства», «Введення у психологію з погляду теорії освіти» підкреслюється значення мистецтва, освіти й соціального середовища для всебічного розвитку особистості дитини;
- інтенсивний розвиток і видозміни технологічного підходу в педагогіці 20-х рр. XX ст. (С. Шацький (1878-1934));
- посилення технізації освітнього процесу у 30-х рр. (механічні пристрої для перевіряння контрольних робіт американця С. Прессі);
- перехід від використання технологій в освіті до появи терміна «технологія освіти» в період 40-50-х рр.;

- поява у 50-х роках минулого століття програмованого навчання американського психолога, представника біхевіоризма Б. Скіннера (1904-1990) та таксономії цілей навчання американського психолога Б. Блума (1913-1999);
- початок офіційного застосування терміна «педагогічна технологія» у зарубіжних педагогічних розробках у 60-х рр. XX ст.;
- дослідження сутності й особливостей освітніх технологій та активний розвиток технологічного підходу в 70-80-х рр. XX ст.;
- початок упровадження інформаційно-комунікаційних технологій в Україні та світі й перегляд класичних понять технологічного підходу в освіті в 90-і роки XX ст. і напочатку XXI ст.;
- інтенсивний розвиток технологічного підходу як інтеграції традиційних та комп'ютерних технологій у другому десятилітті XXI ст. дотепер [26, с. 12].

На думку А. Остапенко, поняття «педагогічна технологія» і «технологія навчання» не розмежовували до 80-х років XX ст., але під дією системного підходу починає переглядатися сутність поняття «педагогічна технологія» розв'язувати дидактичні проблеми на шляху управління навчальним процесом з конкретно визначеними цілями, досягнення яких повинне піддаватися чіткому опису й визначенню [39, с. 130-132].

В енциклопедичних джерелах зміст поняття «педагогічна технологія» визначають як знання про майстерність (дослівний переклад з грецької) і визначають як технології, що забезпечують перетворення педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямовану діяльність усіх його суб'єктів [16, с. 661], натомість Асоціація педагогічних комунікацій і технологій (США, *Association for Educational Communication and Technology*) трактує це поняття як складний і інтегрований процес людей, процедур, ідей, пристроїв та організації для аналізу проблем і рішень, реалізації, оцінки та управління рішеннями проблем, залучених до всіх аспектів людського навчання [62, с. 1]. Енциклопедія термінології для

педагогічних комунікацій і технологій (США, *Encyclopedia of Terminology for Educational Communications and Technology*) зазначає, що педагогічна технологія – це дослідження та етична практика сприяння навчанню та покращенню продуктивності освіти шляхом створення, використання та управління відповідним технологічним процесом і ресурсами [70, с. 103].

Дослідники зазначають, що у сучасній педагогічній літературі зустрічається понад 300 визначень поняття «педагогічні (освітні) технології» й виокремлюють декілька підходів щодо тлумачення цього поняття:

- 1) педагогічна технологія як новітній технічний засіб;
- 2) педагогічна технологія як відкрита система, що складається із взаємопов'язаних елементів: цілей, змісту, форм, методів і засобів взаємодії вчителя й учнів та результату цієї взаємодії;
- 3) педагогічна технологія як сукупність дій або діяльність, спрямована на досягнення результату, що відповідає визначеній меті;
- 4) педагогічна технологія як модель освітнього процесу, у якому чітко сформульовані цілі та відбувається орієнтація на результат;
- 5) педагогічна технологія як галузь науки або педагогічного знання [61, с. 7].

Аналіз науково-педагогічної літератури довів, що поняття «педагогічна технологія» розглядається як:

- педагогічна система науково обґрунтованих дій і взаємодій усіх елементів навчального процесу, здійснення яких гарантує підвищення ефективності процесу навчання через досягнення запланованих результатів з одночасним забезпеченням сприятливих умов для самореалізації всіх учасників педагогічного процесу [41; 46];
- система процедур, яка оновлює професійну діяльність педагога і гарантує кінцевий запланований результат [9];

- сукупність способів, методів, прийомів педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких створює умови для всебічного розвитку всіх учасників педагогічного процесу і передбачає досягнення певного запланованого результату [45, 21];

- науково обґрунтована дидактична модель діяльності, яка гарантує досягнення певного навчального результату через чітко визначену педагогом мету й послідовність дій, спроектованих на розв'язання проміжних цілей і наперед визначений кінцевий результат [48];

- «певний порядок, логічність і послідовність викладу змісту навчання відповідно до поставленої мети; певною мірою алгоритмізація спільної діяльності вчителя та учнів у процесі навчання, узгодженість їхніх дій та взаємовідносин» [43, с. 156];

- систематичний метод планування, застосування, оцінювання всього процесу навчання й засвоєння знань шляхом обліку людських і технічних ресурсів і взаємодії між ними для досягнення найефективнішої форми освіти [38].

У документах ЮНЕСКО педагогічна технологія розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що має на меті оптимізацію форм освіти [40, с. 393].

З метою конкретизації сутності педагогічних технологій, Л. Мафтин та І. Прокоп пропонують зупинитися на принципах їх функціонування, систематизованих голландським психологом і педагогом К. Ван Парререном: викликати в учнів стійку мотивацію до навчання, що може базуватися на особистому досвіді учня; навчати діалогічно, тобто у співпраці з учнями; навчати діагностично, тобто постійне спостерігати за освітнім процесом, коректувати, змінювати навчальні цілі та структури; навчати у відповідному темпі, використовуючи оптимальні засоби й способи (індивідуальне навчання);

розподіляти зміст освіти на відповідні навчальні одиниці та завдання (різномірне навчання); навчати з урахуванням усвідомленого трактування понятійного апарату; розвивати здатність учнів до рефлексії та оцінювання свого розвитку; забезпечити учнів таким підбором завдань для самостійної роботи, що допоможе уникнути ригідності мислення та дій; стимулювати ініціативність і творчість учнів; створити в класі сприятливі умови для формування соціально інтегрованої особистості учня [33, с. 36].

Основними ознаками педагогічної технології, на думку О. Савченко, є «цілісність, вимірюваність, відтворюваність» [48, с. 494], а її метою – підвищити ефективність навчального процесу, гарантувати досягнення учнями запланованих результатів. Тобто зміст поняття «педагогічна технологія» охоплює не лише сукупність методів, прийомів і засобів навчання, а й педагогічну майстерність учителя, його творчий підхід до процесу навчання й виховання, вміння створити ситуації успіху на уроці. Серед характерних ознак педагогічної технології дослідники також виокремлюють діагностичне цілепокладання, результативність, проєктованість, керованість і коригованість.

До структурних елементів педагогічної технології як системи науковці відносять цілі навчання, психологічні закономірності засвоєння матеріалу, способи діяльності вчителя та учнів, ступінь досягнення мети навчання.

Таким чином, теоретичний аналіз поданих у науково-педагогічній літературі визначень терміну «педагогічна технологія» дає підстави стверджувати неоднозначність і розбіжність їх трактування. Узагальнюючи вищезазначене, констатуємо, що під педагогічною технологією розуміють:

- сукупність цілей, засобів, методів навчання, алгоритм діяльності суб'єктів навчально-виховного процесу, що інструментально забезпечують отримання прогнозованого результату;

- сукупність методів і засобів для реалізації певного змісту навчання й виховання у рамках окремого предмету;
- часткову методику з досягнення поставленої мети (вирішення окремих дидактико-виховних завдань – робота з текстом, організація самостійної роботи, оцінювання тощо) [33, с. 36].

У своєму дослідженні ми будемо спиратися на трактування поняття «педагогічна технологія», наведене у дисертаційному дослідженні І. Шпак, яка визначає це поняття як науково обґрунтовану систему педагогічних дій і взаємодій елементів навчально-виховного процесу, яка внаслідок упорядкованого їх здійснення педагогом при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічного процесу, гарантовано забезпечує ефективну реалізацію прогнозованого результату, спрямованого на особистісний розвиток і саморозвиток здобувачів освіти [59, с. 29].

З огляду нашого дослідження розглянемо також поняття «інноваційна технологія». У перекладі з грецької мови «інновація» перекладається як «новизна», «оновлення». Під інноваціями в широкому змісті розуміється використання нововведень у вигляді нових технологій, видів продукції і послуг різного характеру, або впровадження комплексу заходів, спрямованих на впровадження нової техніки, технологій або винаходів в економіку. Як підкреслюють дослідники, поняття «інновація» вперше з'явилося у зарубіжній науці ХІХ ст., коли сформувалась галузь інноватики – неологія (наука про нововведення), в межах якої почали вивчатися закономірності технічних нововведень у сфері матеріального виробництва [10, с. 352].

Освітні інновації, які стосуються системи освіти та її структури, спрямовані на поліпшення якості освіти й всіх аспектів, пов'язаних із цією системою та її структурами – це управлінські, організаційні, економічні, соціальні, культурні, наукові, педагогічні, психолого-педагогічні аспекти освіти. Як зазначає О. Чубко,

у педагогічній інтерпретації інновація означає нововведення, що покращує хід і результати процесу навчання й виховання [56]. У енциклопедичних джерелах педагогічну інновацію трактують як процес створення, поширення та використання нових методів і засобів для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому [17, с. 173].

Аналіз науково-педагогічних джерел довів, що існують різні трактування цього терміну. Деякі науковці визначають це поняття як:

1) зміни в освітній практиці, спрямовані на підвищення ефективності навчання і виховання здобувачів освіти (І. Підласий, Н. Федорова);

2) комплексний процес створення, використання, розповсюдження нових методів і засобів для розв'язання педагогічних проблем (Т. Поніманська, О. Савченко);

3) результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем (Л. Буркова, В. Паламарчук);

4) діяльність педагогів, яка спрямована на оновлення педагогічного процесу, його раціоналізацію й оптимізацію (Г. Гунда, В. Сагарда)

5) новизна, що істотно змінює структуру та якість педагогічного процесу (Ю. Гільбух, Л. Даниленко, М. Дробноход).

Отже, розглянувши різні визначення понять «педагогічні технології» та «педагогічні інновації», трактуємо *«інноваційні педагогічні технології»* як ефективні нововведення, що стосуються організації всього освітнього процесу, а також як якісно нову сукупність форм, методів і засобів навчання, яка привносить суттєві зміни у результат освітнього процесу.

1.2 Класифікація інноваційних педагогічних технологій

Проблема класифікацій педагогічних інновацій розглядається у дослідженнях Л. Ващенко [6], І. Дичківської, [13], О. Козлової [25], Н. Кошечко [29], О. Огієнко [20], О. Пехоти [38] та ін.

Аналіз поняття «педагогічна технологія», результати якого представлені у підрозділі 1.1., дає підстави стверджувати розбіжність його трактування у науково-педагогічній літературі, відповідно відсутня й одностайність у визначенні видів і груп педагогічних технологій.

Так, експерт із проблем педагогічних технологій І. Підласий виділяє лише три технології: *продуктивну, поблажливу й партнерську*. Мета першої полягає у допомозі здобувачам освіти отримати максимум продуктивних знань і вмінь. Поблажлива технологія використовується тоді, коли пріоритетом є особистісно зорієнтоване навчання, задоволення особистісних потреб і запитів здобувачів. Якщо ж навчальний процес спрямований на засвоєння знань предмета і задоволення потреб здобувача освіти, тоді виникає необхідність у партнерській педагогіці, вважає науковець. [44. с. 34]. Проте, як зауважують дослідники, є й набагато складніші класифікації, що містять до сотні педагогічних технологій [61, с. 16].

Науковці Харківської школи педагогічних технологій (І. Прокопенко, О. Іонова, В. Євдокимов, В. Лозова, О. Попова, А. Прокопенко, А. Троцько, К. Юрєва, Н. Якушко) теж виділяють три групи технологій, всередині яких виокремлюють окремі види технологій навчання:

1) *педагогічні технології за цільовою орієнтацією:*

- за рівнем використання – загальнопедагогічні технології, вузькопредметні технології, модульно-рейтингові технології;
- за особливостями контингенту тих, хто навчається – технологія навчання обдарованих дітей, технологія роботи з «важкими» учнями, масова технологія, компенсаторні технології, технологія просунутої освіти;
- за напрямом модернізації традиційного навчання – на основі активізації та інтенсифікації діяльності, на основі ефективності організації навчання,

авторські технології, спрямовані на гуманізацію та демократизацію відносин, або на основі нової дидактичної і методичної організації матеріалу, альтернативні;

- за характером змісту – навчальні та виховуючі, загальноосвітні і професійні, гуманістичні і технократичні;

2) *педагогічні технології за характером взаємин між учителем і учнем* (авторитарні, педоцентричні (дидактоцентричні), особистісно орієнтовані технології, технології співробітництва, технології вільного виховання, езотеричні технології);

3) *педагогічні технології за способами організації навчання:*

- за організаційними формами – лекційно-семінарські і альтернативні; індивідуальні, групові, колективні, робота в парах; індивідуальне і диференційоване навчання;

- за домінуючим способом діяльності – догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні; програмне, проблемне, діалогічне, розвивальне навчання; гнучкі технології навчання; ігрові технології; саморозвивальне навчання; комп'ютерні технології;

- за типом управління пізнавальною діяльністю – класичне лекційне навчання, навчання за допомогою аудіовізуальних технічних засобів навчання; система «консультант»; навчання за допомогою навчальної книги; система «малих груп»; комп'ютерне навчання; система «репетитор»; «програмне навчання»;

- за орієнтацією на особистісні структури – інформаційні (комп'ютерні) технології спрямовані на формування знань, умінь, навичок; операціональні спрямовані на формування способів навчальної діяльності; технології саморозвитку; евристичні, спрямовані на розвиток творчих здібностей; комплексні (політехнологічні) [42, с. 97-99].

На думку О. Антонової педагогічні технології слід розрізняти за наступними ознаками:

- за джерелом виникнення (на основі педагогічного досвіду або наукової концепції),
- за цілями і завданнями (засвоєння і закріплення знань, виховання, формування, розвиток або вдосконалення природних особистісних якостей),
- за можливостями педагогічних засобів (які засоби краще впливають на результат),
- за функціями вчителя, які він здійснює за допомогою технології (діагностичні функції, функції управління конфліктними ситуаціями),
- за тим, яку сторону педагогічного процесу «обслуговує» конкретна технологія тощо [1].

Український науковець С. Максимюк розрізняє класичні й альтернативні педагогічні технології (їх є близько 70), педагогічні технології початкового навчання (11), педагогічні технології закладів нового типу (18) [31, с. 423]. Разом із цим у цій класифікації відсутні виховні технології, а також технології управління.

Найбільш повною, на наш погляд, є класифікація педагогічних технологій, розроблена І. Дичківською, яка розподіляє їх:

- 1) *за рівнем застосування:*
 - загальнопедагогічні (стосуються загальних засад освітніх процесів);
 - предметні (призначені для вдосконалення викладання окремих предметів);
 - локальні та модульні (передбачають часткові зміни педагогічних явищ).
- 2) *за провідним чинником психічного розвитку:*
 - біогенні (провідна роль належить біологічним чинникам);

- соціогенні (переважають соціальні чинники);
- психогенні (провідна роль належить психічним чинникам);

3) *за філософською основою:*

- матеріалістичні та ідеалістичні;
- діалектичні та метафізичні;
- наукові та релігійні;
- гуманістичні й антигуманні;
- антропософські (грец. *anthropos* – людина і *sophia* – мудрість) і теософські (засновані на вченнях про всезагальний абсолют, божественну суть усіх речей);

- вільного виховання та примусу тощо;

4) *за науковою концепцією засвоєння досвіду:*

- асоціативно-рефлекторні (в основу покладено теорію формування понять);
- біхевіористські (англ. *behavior* – поведінка) (за основу взято теорію наuczіння); розвивальні (ґрунтуються на теорії розвитку здібностей);
- сугестивні (засновані на навіюванні, впливі на волю і почуття особистості);
- нейролінгвістичні (засновані на нейролінгвістичному програмуванні);
- гештальттехнології (нім. *gestalt* – цілісна форма, образ, структура і технологія);

- технології, засновані на психотерапевтичному впливі;

5) *за ставленням до дитини:*

- авторитарні (засновані на чіткій надмірній регламентації);
- дидактоцентристські (центровані на навчанні);
- особистісно-орієнтовані (гуманно-особистісні, технології співробітництва, технології вільного виховання);

б) за орієнтацією на особистісні структури:

- інформаційні (формування знань, умінь, навичок);
- операційні (формування способів розумових дій);
- емоційно-художні й емоційно-моральні (формування сфери естетичних і моральних відносин);

- технології саморозвитку (формування самоуправляючих механізмів особистості);

- евристичні (розвиток творчих здібностей);
- прикладні (формування дієво-практичної сфери);

7) за типом організації та управління пізнавальною діяльністю:

- структурно-логічні технології навчання (поетапне формулювання дидактичних завдань, вибору оптимального способу їх розв'язання, діагностики та оцінювання одержаних результатів);

- інтеграційні технології (дидактичні системи, які забезпечують інтеграцію різнопредметних знань і вмінь, різних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів, навчальних тем, тощо);

- ігрові технології (театралізовані, ділові, рольові та комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проєктування);

- комп'ютерні технології;

- діалогові технології (пов'язані зі створенням комунікативного середовища, розширенням простору співробітництва на суб'єкт-суб'єктному рівні);

- тренінгові технології (система діяльності щодо відпрацювання певних алгоритмів навчально-пізнавальних дій і способів розв'язання типових завдань у процесі навчання, тести, психологічні тренінги інтелектуального розвитку, акторської, ораторської майстерності) [13].

Проаналізувавши принципи класифікації педагогічних технологій, можемо констатувати, що не існує таких технологій, які б визначались за однією певною ознакою, оскільки вони є складним, багатоаспектним явищем. На нашу думку, найбільш суттєвою підставою для класифікації педагогічних технологій має виступати характер взаємовідносин між учителем і учнем, адже саме у цьому визначається переважно суть технологій навчання як нова сукупність навчальних форм, методів і засобів, що привносить суттєві зміни у результат освітнього процесу.

В умовах реалізації вимог сьогодення та у відповідності з Концепцією НУШ [27] інноваційними педагогічними технологіями в освітньому процесі початкової школи виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; кейс-технології; технології проблемного навчання, створення розвивального середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо. Вважаємо, що ці технології здатні ефективно розвивати м'які навички здобувачів початкової освіти під час оф-лайн і он-лайн навчання.

1.3 Сутність поняття «soft skills»

У другій половині XX ст. ціннісні орієнтації світових освітніх систем визначалися наступними імперативами: переходом від постіндустріального до інформаційного суспільства, необхідністю адаптації до умов, що швидко змінюються, вимогами економічного споживання, розумінням необхідності неперервної освіти та соціального співробітництва. Якщо раніше перевага надавалася перш за все відмінним вузькопрактичним навичкам і знанням, зараз в умовах суспільства знань будь-яка сума конкретних знань має досить відносну цінність [15, с. 94]. У світі навіть існує спеціальна одиниця для визначення терміну старіння знань – «період напіврозпаду компетентності», протягом якого компетентність спеціаліста знижується у середньому на 50%. Наприклад, у 70-

80-х роках XX ст. цей період становив 5-6 років для інженерів і 3-4 роки для медиків й біологів. Можна припустити, що стрімкий науково-технічний розвиток останніх років зменшив цей період до 1-2-х років, а в окремих галузях виробництва, науки й техніки – до півроку. Все це актуалізує проблему формування soft skills – комплексу вмінь загального характеру, тісно пов'язані з особистісними якостями людини.

Сутність поняття soft skills були досліджені та визначені багатьма закордонними (К. С. Двек (C. S. Dweck [65]) Г. Клекстон (G. Claxton [63]), Р. Левассер (R. Levasseur [66]), Г. Лордан (G. Lordan [67]) та ін.) та вітчизняними (А. Бобро [4], Н. Длугунович [14], Т. Кожушкіна [23], Л. Коваль [23], С. Наход [35] І. Ткачук [53] та ін.) дослідниками, численними міжнародними організаціями (ООН, ОЕСР, ЄС, ЮНЕСКО та ін.).

Зокрема, Н. Бахмат висвітлює проблеми формування soft skill молодших школярів засобами мистецтва в умовах інклюзивного освітнього середовища [4]; Н. Длугунович вважає формування soft skills необхідною складовою підготовки спеціалістів у галузі ІТ [14]; О. Жукова та А. Косогова досліджують розвиток soft skills в учнів через вирішення математичних задач [19]; Л. Коваль розглядає розвиток soft skills у здобувачів вищої освіти як чинник їхнього успішного майбутнього працевлаштування [23]; Т. Кожушкіна досліджує міжособистісну взаємодію як складову частину soft skills студентів-майбутніх педагогів [23]; А. Кошель і В. Кошель займаються проблемами розвитку soft skills майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти [28]; Г. Матюха та А. Соколова цікавляться питанням розвитку soft skills під час вивчення школярами англійської мови [32]; С. Наход обґрунтовує цінність soft skills для професійного становлення майбутніх фахівців сфери «людина-людина» та здійснює порівняльний аналіз soft та hard skills [35] та ін. Питання використання театральної діяльності для

розвитку soft skills дітей піднімали в своїх дослідженнях І. Барановська [3], О. Демченко [11], Н. Казьмірчук [22]; О. Олійник [37] та ін.

Питанням формування soft skills приділяється велика увага у нормативних документах України (Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової освіти, Концепція Нової української школи). У типових освітніх програмах [52; 53] та підручниках НУШ (автори – І. Большакова, М. Вашуленко, Г. Іваниця, Г. Остапенко, К. Пономарьова) зацентровано увагу на розвитку soft skills молодших школярів.

Розглянемо як трактується поняття «soft skills» у науково-педагогічній літературі. «М'які навички» (англ. *soft skills*) або «гнучкі навички» – комплекс неспеціалізованих, універсальних, надпрофесійних навичок, які відповідають за успішну участь у робочому процесі, високу продуктивність і, на відміну від спеціалізованих навичок (*hard skills*), не пов'язані з конкретною сферою діяльності [49; 72]. Професор Університету Уолдена Р. Левассер вважає, що *hard skills* є технічною та адміністративною компетентністю, тоді як *soft skills* часто використовують для позначення універсальних компетенцій, які набагато складніше виміряти кількісними показниками [66]. П. Мосс і С. Тіллі до «soft skills» відносять не лише здібності, а й риси характеру особистості, що формують її поведінку і ставлення до виконання виробничих завдань [69, с. 253].

Зарубіжні теоретико-методологічні основи дослідження soft skills носять, перш за все, прикладний характер. Так, дослідниками Гарвардського університету встановлено, що успіх у професійній діяльності на 75–85% залежить від рівня сформованості soft skills і лише на 15–25% – від професійних предметних компетенцій (*hard skills*) [71]. Це підтверджують дані психолога Стенфордського університету К. С. Двек, яка після довготривалих досліджень виявила, що успіх особистості у майже кожній сфері людської діяльності суттєво

залежить від того, що ми думаємо про свої таланти та здібності: люди з фіксованим мисленням (ті, хто вірить, що здібності є фіксованими) мають меншу ймовірність процвітання, ніж ті, хто вірить, що здібності можна розвинути [65]. Згідно досліджень Forbes, найважливішими м'якими навичками є комунікативна компетентність, креативність, вміння писати якісні тексти, досвід роботи у команді, базові комп'ютерні знання та здатність до «ре-інжинірингу», тобто вміння робити звичні речі у новий спосіб [50.]. Британська платформа інтернет-навчання SkillsYouNeed виділяє наступні групи універсальних навичок, необхідних людині у житті: персональні (тайм-менеджмент, саморозвиток, управління емоціями та стресами, асертивність, організація харчування, догляд за тілом, ефективний сон, тощо), інтерперсональні (навички вербальної та невербальної комунікації, робота у команді, ведення переговорів, конфлікт-менеджмент, навички прийняття рішень та ін.), лідерські здібності, навчальні (аналітичне і критичне мислення, знання дослідницьких методів і прийомів роботи та ін.), навички проведення презентацій, письменницьку майстерність, базові математичні знання [64].

Психолого-педагогічну концепцію soft skills запропонували П. Селовей, Дж. Майер і Д. Карузо. В межах цього підходу центральним поняттям є емоційний інтелект – певна група здібностей, яка призводить до розуміння, як власних емоцій, так і емоцій оточуючих, таких як самоконтроль, самосвідомість, чуйність тощо [68].

Найбільш повний перелік soft skills представлено у світовому дослідженні World Economic Forum, в якому брали участь світові роботодавці різних галузей. У переліку виділено 35 м'яких навичок, розділених на три групи: здібності, базові навички, кросфункціональні навички (Табл. 1.1) [72].

Таблиця 1.1

35 soft skills
(за даними World Economic Forum)

Здатність	Базові навички	Крос-функціональні навички
1. Когнітивні здібності – когнітивна гнучкість – креативність – логічна аргументація – чутливість до проблем – математична аргументація – візуалізація 2. Фізичні здібності – фізичне здоров'я – дрібна моторика	1. Контент-навички – активне навчання – усна комунікація – активне читання – письмові комунікації – інформаційна грамотність 2. Процесні навички – активне слухання – критичне мислення – самоаналіз і аналіз інших	1. Соціальні навички – координація – емоційний інтелект – ведення переговорів – вміння переконувати – клієнтоорієнтованість – навчання інших 2. Навички вирішення складних завдань 3. Системні навички – прийняття рішень – системний аналіз 4. Навички управління ресурсами – фінансовими – матеріальними – людськими – тайм менеджмент 5. Технічні навички – технологічна грамотність – операційна грамотність – програмування – контроль якості – технологічна клієнтоорієнтованість – діагностика технічних проблем

Таким чином, аналіз поняття «soft skills» довів, що це уніфіковані навички та особистісні якості, які підвищують ефективність роботи і взаємодії з іншими людьми. Відповідно до досліджень виділяють такі основні типи soft skills:

- соціальні навички: комунікативність, емоційний інтелект, гнучкість і прийняття критики, ораторські здібності;
- лідерські якості: вміння приймати рішення, сформувати команду, вирішувати конфлікти, відповідальність, наставництво;
- когнітивні компетентності: аналітичний склад розуму, вміння бачити і розв'язувати проблему, здатність до навчання, креативність;
- вольові компетенції: орієнтованість на результат, керування часом, стресостійкість, готовність до рутинної роботи.

Зміст кожної групи не є фіксованим, він постійно розширюється. Не дивлячись на безліч підходів до визначення сутності soft skills і наявність в них якісних відмінностей, можна зробити висновок, що soft skills представляє собою систему комунікативних та особистісних компетенцій, що включає в себе будь-які надпрофесійні навички.

Розглянемо як трактуються soft skills у вітчизняних педагогічних дослідженнях. Аналіз наукових праць А. Бобро [4], Н. Длугунович [14], О. Жукової [19], Т. Кожушкіної [23], Л. Коваль [23], А. Кошель [28], С. Наход [35], І. Ткачук [53] та ін. засвідчив, що soft skills визначається як сукупність неспеціалізованих, взаємопов'язаних, набутих, важко відстежуваних, змінних, ситуативних, тісно пов'язаних із характером соціально-психологічних навичок, які сприяють здійсненню ефективної професійної діяльності та успішному кар'єрному зростанню [34, с. 263].

Говорячи про soft skills здобувачів загальної середньої освіти академік НАПН України О. Савченко виділяє наступні навички:

- організаційні (підготовка до сприймання матеріалу, робота в потрібному темпі, організація робочого місця тощо);
- загальнопізнавальні (чітко висловлювати свою думку, спілкуватись під час виконання групових і колективних навчальних завдань);
- інформаційні (уміння аналізувати навчальний матеріал, порівнювати його, виділяти головне, встановлювати взаємозв'язки, робити висновок з пояснення вчителя);
- контрольно-оцінні (здійснювати взаємоперевірку, визначати, які судження правильні, які неправильні; висловлювати оцінні судження) [49].

За дослідженнями Н. Гишка учні мають володіти наступними soft skills: уміння організовувати своє робоче місце; дотримуватися режиму дня; покроково планувати свої дії; доводити роботу до логічного завершення, творчо підходити до вирішення всіх завдань, відстоювати свою думку [7].

Грунтуючись на дослідженнях провідних компаній і науковців, Н. Бахмат визначає такі основні soft skills здобувачів початкової освіти, які є важливими не тільки у навчанні, а й подальшому їх житті: вміння переконувати, знаходити підхід до людей, здатність бути лідером, міжособистісне спілкування, ведення переговорних процесів, робота в команді, особистісний розвиток, управління часом, ерудованість, креативність тощо. [4].

На думку багатьох науковців, формуванню в учнів soft skills буде сприяти реалізація засобів мистецтва в освітньому процесі. У своїх працях І. Барановська [3], О. Демченко [11], Н. Казьмірчук [22] та О. Олійник [37] переконані, що впровадження засобів мистецтва в освітньому процесі сприяє формуванню в учнів soft skills через реалізацію наступних функцій:

- соціалізуючої, яка стимулює учнів до опанування різних соціальних ролей (матері, батька, доньки, сина тощо) та певних моделей їх поведінки;

– виховної, коли у ігровій формі є можливість розглянути та сформувати уявлення молодших школярів про такі моральні якості, як «добро – зло», «правда – брехня», «щедрість – скупість» та ін.;

– розвивальної, яка сприяє розвитку уяви та фантазії молодших школярів, забезпечує формування уявлень про особливості поведінки та співпраці у дитячому колективі, раціональну організацію свого робочого часу, розвиток емоційно-почуттєвої сфери, допомагає сформувати навички рефлексії та емпатії; сприяє розвитку зв'язного мовлення;

– дидактичної, оскільки використання засобів мистецтва сприяє активізації навчально-пізнавальної діяльності та емоційному збудженню учня, в наслідок чого краще засвоюється й запам'ятовується навчальний матеріал;

– дозвіллево-розважальної, що дозволяє корисно організовувати вільний час учнів;

– естетичної, що впливає на формування естетичних смаків школярів;

– релаксаційно-рекреаційної, коли участь у різноманітних виставах, сюжетно-рольових та режисерських іграх дозволяє учням відпочити, відновити сили, подолати емоційний стрес, тривожність чи страхи [3; 11; 22; 37].

Таким чином, спираючись на результати аналізу науково-методичної і психолого-педагогічної літератури з питань дослідження, визначаємо soft skills молодших школярів як сукупність універсальних навичок, що допоможуть кожній дитині стати успішною та ефективною у всьому: від навчання та роботи до особистих взаємин у житті.

Основними «soft skills» учнів початкових класів вважаємо:

1) комунікативні навички (здатність до співробітництва, готовність працювати з іншими людьми, терпимість до чужої думки);

2) креативність (здатність до створення продуктів, що відрізняються новизною, оригінальністю, унікальністю);

3) критичне мислення (здатність до використання логіки під час аналізу інформації та прийняття рішень; здатність ставити під сумнів інформацію, що надходить, включаючи власні переконання; вміння виходити за рамки шаблонів мислення та поведінки, вміння мислити нестандартно);

4) навички роботи у команді (здатність спілкуватися та налагоджувати конструктивний діалог з будь-яким членом команди, вміння взаємодіяти з іншими);

5) навички роботи в інформаційному середовищі (уміння знаходити потрібну інформацію у цифровому середовищі «Інтернет»).

Тобто, «м'які навички» – це такі уніфіковані навички та особистісні якості, які необхідні для взаємодії та налагодження продуктивних відносин між людьми.

Висновки до першого розділу

Сучасний стан освіти – період пошуків нових ефективних шляхів, спрямованих на формування пізнавальної активності учнів, їхньої самостійності, що сприяють самореалізації особистості.

Технологічний підхід сьогодні посідає важливе місце в освіті, передбачає точне управління навчальним процесом і гарантоване досягнення його мети і завдань. Технологічність освітнього процесу вважається показником його якості.

Застосування технологічного підходу та терміна «технологія» до освітніх процесів – явище порівняно нове, хоча ця ідея хвилювала багатьох просвітителів-педагогів минулого (Я. А. Коменський, А. Дістервег та ін.). Генеза феномену «інноваційна педагогічна технологія» охоплює період з III тис. до нашої ери (від Стародавньої Греції та Риму) до сьогодення. Це поняття трактується як «новітній технічний засіб»; «відкрита система, що складається із взаємопов'язаних елементів: цілей, змісту, форм, методів і засобів взаємодії вчителя й учнів та результату цієї взаємодії»; «сукупність дій або діяльність, спрямована на досягнення результату, що відповідає визначеній меті»; «модель освітнього

процесу, у якому чітко сформульовані цілі та відбувається орієнтація на результат»; «галузь науки або педагогічного знання». Це дає підстави стверджувати про неоднозначність і розбіжність трактування цього поняття.

У своїй роботі ми визначаємо *«інноваційні педагогічні технології»* як ефективні нововведення, що стосуються організації всього освітнього процесу, а також як якісно нову сукупність форм, методів і засобів навчання, яка привносить суттєві зміни у результат освітнього процесу.

Розножність трактування поняття *«інноваційні педагогічні технології»* у науково-педагогічній літературі вплинуло на визначення видів і груп педагогічних технологій, де також відсутня одностайність. Проаналізувавши принципи класифікації педагогічних технологій, можемо констатувати, що педагогічні технології є складним, багатоаспектним явищем. Класифікація педагогічних технологій дозволяє педагогам-практикам свідомо здійснювати інноваційну педагогічну діяльність, обираючи ту педагогічну технологію, яка найбільш відповідає меті.

В умовах реалізації вимог сьогодення та у відповідності з Концепцією НУШ інноваційними педагогічними технологіями в освітньому процесі початкової школи виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; кейс-технології; технології проблемного навчання, створення розвивального середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо. Вважаємо, що ці технології здатні ефективно розвивати м'які навички здобувачів початкової освіти під час традиційного, змішаного та он-лайн навчання.

Розвиток soft skills, тобто таких уніфікованих навичок та особистісних якостей, які підвищують ефективність навчання, роботи і взаємодії з іншими людьми є сьогодні одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної освіти.

Виділяють такі основні типи soft skills: соціальні навички; лідерські якості; когнітивні компетентності; вольові компетенції. Тобто це – система комунікативних та особистісних компетенцій, що включає в себе будь-які надпрофесійні навички, необхідні для успішної життєдіяльності людини.

Стосовно молодших школярів розглядаємо soft skills як сукупність універсальних навичок, що допоможуть кожній дитині стати успішною та ефективною у всьому: від навчання та роботи до особистих взаємин у житті і виділяємо наступні основні «soft skills» учнів початкових класів: комунікативні навички; креативність; критичне мислення; навички роботи у команді; навички роботи в інформаційному середовищі.

Основні положення розділу висвітлено у [2]

РОЗДІЛ 2.

ДОСЛІДНИЦЬКО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА ПО ФОРМУВАННЮ SOFT SKILLS ЗАСОБАМИ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У другому розділі висвітлюється проведена дослідницько-експериментальна робота з виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів та представлена експериментальна методика по формуванню soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій, що передбачає два основні аспекти: змістовий, який стосується необхідних умінь і знань, і управлінський, що відображає організацію навчального процесу, у тому числі використовувані методи.

2.1 Виявлення рівня soft skills молодших школярів

Для виявлення ефективності роботи, спрямованої на формування soft skills молодших школярів, нами було проведена експериментальна робота у ЗЗСО I-III ступенів № 95 м. Києва (3-Б клас, вчитель О.Є. Базікало, 3-В клас, вчитель М.М. Кополовець). Експериментальна робота тривала протягом січня-травня і вересня-жовтня 2023 року. Було задіяно 41 учень – 21 учень експериментальної групи (ЕГ) та 20 учнів контрольної групи (КГ). До складу груп входили як хлопці так і дівчата, учні навчалися за єдиним навчальним планом, середній віковий показник 8-9 років, тобто всі учасники експерименту знаходилися у рівних педагогічних умовах.

Дослідницько-експериментальна робота проводилася у три етапи:

I етап. Констатувальний експеримент. Перевірка власних ідей, дослідження рівня сформованості soft skills учнів.

II етап. Формувальний експеримент. Коригування концепції, гіпотези і методики формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій. Контрольна група учнів займалась за традиційною системою, без додаткових впливів на розвиток «soft skills», тоді як в експериментальній групі заняття здійснювалися за експериментальною методикою.

III етап. Повторна перевірка рівня сформованості «soft skills» молодших школярів у контрольній та експериментальній групах та обробка результатів експерименту і порівняння отриманих результатів.

Головним завданням констатувального експерименту було дослідити рівень сформованості soft skills молодших школярів – проаналізувати стиль мислення учнів; хід їхніх міркувань при вирішенні різноманітних завдань дослідницького характеру; визначити місце творчих проявів у процесі проєктної діяльності; здатність співпрацювати з іншими, налагоджувати взаємодію, виявляти організаційні здібності тощо.

На етапі констатувального експерименту основними методами дослідження були: педагогічне спостереження, індивідуальні й колективні бесіди, узагальнення педагогічного досвіду формування soft skills; спостереження за перебігом навчального процесу на заняттях; тестування учнів.

Виявлення початкового рівня сформованості soft skills, відстеження динаміки процесу по їх формуванню й розвитку неможливо без визначення критеріїв і показників даних навичок. Визначені критерії та показники сформованості soft skills молодших школярів, представлені в Табл. 2. 1. Для їх визначення були використані наукові розробки Н. Бахмат [4], О. Жовнич та І. Стахової [18], О. Жукової та А. Косогової [19], Г. Матюхи та А. Соколової [32] та ін.

Таблиця 2.1

**Критерії та показники оцінки
сформованості soft skills молодших школярів**

<i>Критерії</i>	<i>Показники та їх характеристика</i>
<i>комунікативні навички</i>	здатність чітко й логічно висловлювати власну думку; вміння слухати; терпимість до чужої думки; здатність спілкуватися та налагоджувати комунікацію з іншими
<i>креативність</i>	здатність творчо переосмислювати дійсність; вміння мислити нестандартно; вміння виходити за рамки шаблонів мислення та поведінки
<i>критичне мислення</i>	незалежність мислення, відносна самостійність думок; здатність до використання логіки під час аналізу інформації та прийняття рішень; здатність ставити під сумнів інформацію, що надходить; критичне ставлення до себе, виявлення власних помилок та адекватне ставлення до них
<i>навички роботи у команді</i>	здатність до співробітництва, готовність працювати з іншими людьми, вміння взаємодіяти з іншими; бути активним та відповідальним членом команди.
<i>навички роботи в інформаційному середовищі</i>	уміння знаходити потрібну інформацію, використовуючи різні джерела

Оцінка кожного з даних критеріїв співвідносилася з рівнями сформованості soft skills молодших школярів, виявлених і описаних у нашій роботі:

1. *низький рівень* – учні висловлюються нечітко, їм важко дати повну аргументовану відповідь; завдання виконують репродуктивно (копіюють, списують), не вдаючись до творчих спроб. Ініціатива та оригінальний підхід у проявляється зрідка, учень не генерує ідеї, пропозиції. Не помічають нові можливості оточуючих предметів, завжди намагаються знайти раціональне пояснення усього, що відбувається.

2. *середній рівень* – учні намагаються пояснити свою точку зору, проте їм бракує лексичного запасу слів, час від часу вони плутаються у висловлюваннях. Прояв креативності можна розцінювати як невисокий – діти намагаються продукувати творчі ідеї під час виконання завдань, прагнуть до розширення панорамності своїх можливостей, проте зустрічають труднощі на цьому шляху. Вони досить активно працюють у команді, висувають свої ідеї, припущення, проте не завжди готові відповідати за всіх членів команди.

3. *високий рівень* – діти дають чітку, зважену, логічну та аргументовану відповідь; здатні творчо переосмислювати дійсність, знаходити щось нове у знайомих предметах, творчо їх інтерпретувати; проявляють ініціативність і творчість, демонструють оригінальність підходів до вирішення проблеми

Для діагностики комунікативних навичок, а саме – сформованості активного запасу слів, була використана методика «Назви слово» (Додаток А). Дітям пропонувалося продовжити перерахувати з наступних груп: тварини; рослини; кольори предметів; форми предметів; інші ознаки предметів, крім форми і кольору; дії людини; способи виконання людиною дій; емоції.

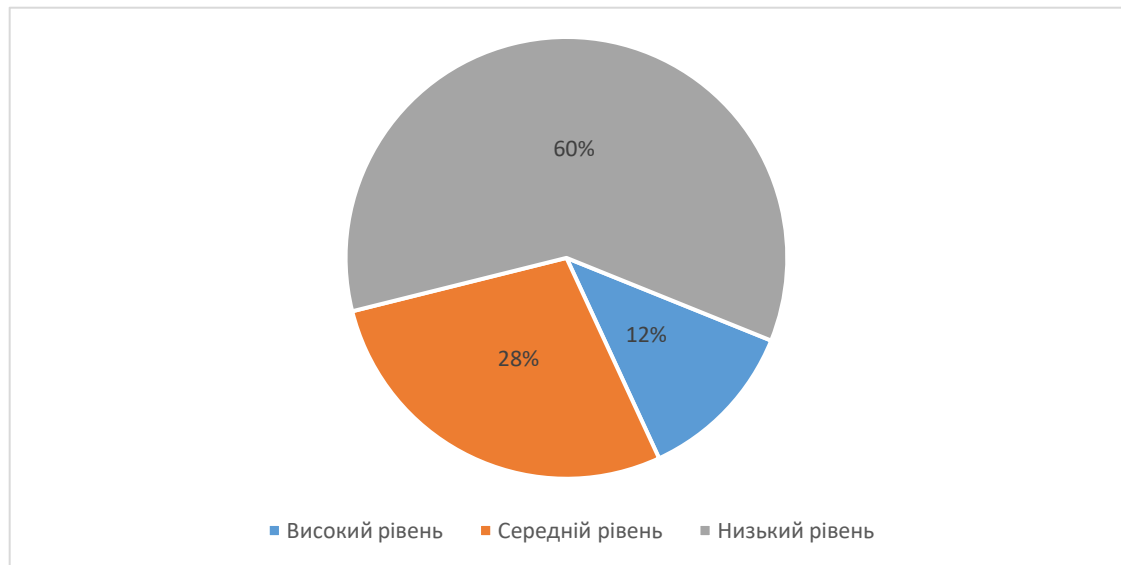

Рис. 2.1. Рівень сформованості комунікативних навичок

Після проведення даної діагностичної методики щодо визначення рівня сформованості комунікативних навичок отримали такі результати: з високим рівнем сформованості виявлено 12% учнів; із середнім показником 28%; низький рівень мають 60% учнів. Найпростіше дітям було називати назви тварин, рослин, кольори. Труднощі викликали категорії «емоції» та «способи виконання людиною дій». Результати даного опитування представимо на діаграмі (Рис. 2.1).

Для діагностики критерію творчості, молодшим школярам було запропоновано домалювати фрагменти ламаних ліній, таким чином, щоб утворилися нові образи (тест Е. П. Торренса [51]). Оцінювалась повноцінність малюнків, оригінальність, сюжет. Один із діагностичних тестів представлено на Рис. 2.2. Проаналізувавши роботи учнів (Додаток Б), ми дійшли висновку, що не всі діти змогли побачити відповідні образи та зобразити сюжет.

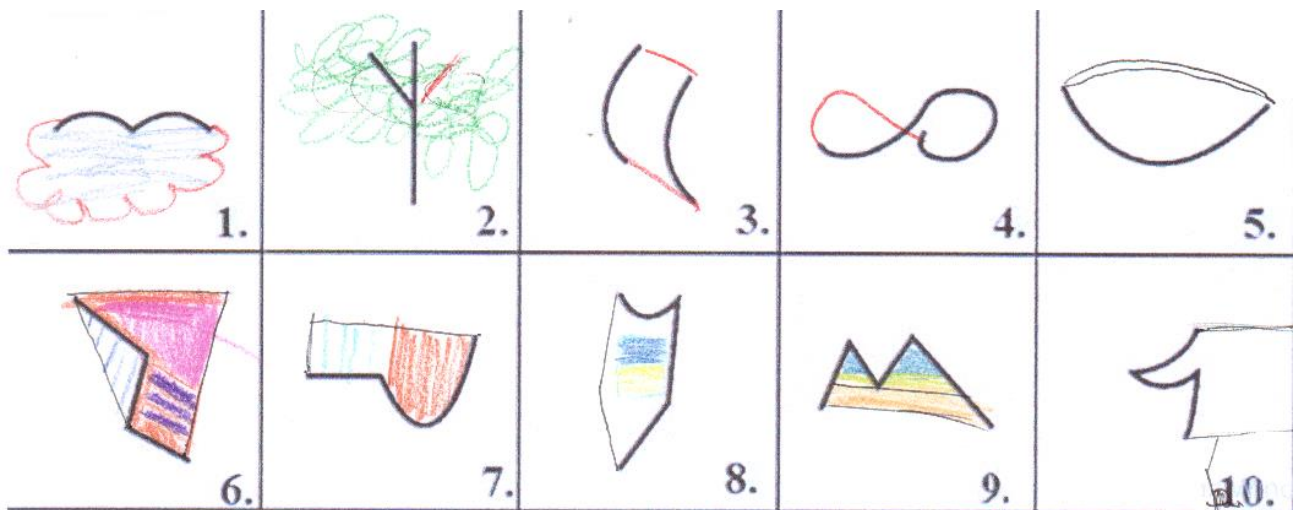

Рис. 2.2. Діагностичний тест образотворчого творчого мислення

Для діагностики рівня критичного мислення учням було запропоновано тест В. Борисова (Додаток В), мета якого визначити рівень розвитку вмінь аналізувати, знаходити відмінне і подібне, аргументувати власну точку зору. Під час експерименту учні відповідали на тестові завдання, кожне з яких складалося

з десяти міжпредметних під-завдань. Учень мав визначити один з варіантів відповідей та зафіксувати його на аркуші.

Тестування засвідчило, що 22% учнів мають високий рівень сформованості критичного мислення, 41% середній рівень та 37% низький рівень критичного мислення (Рис. 2.3).

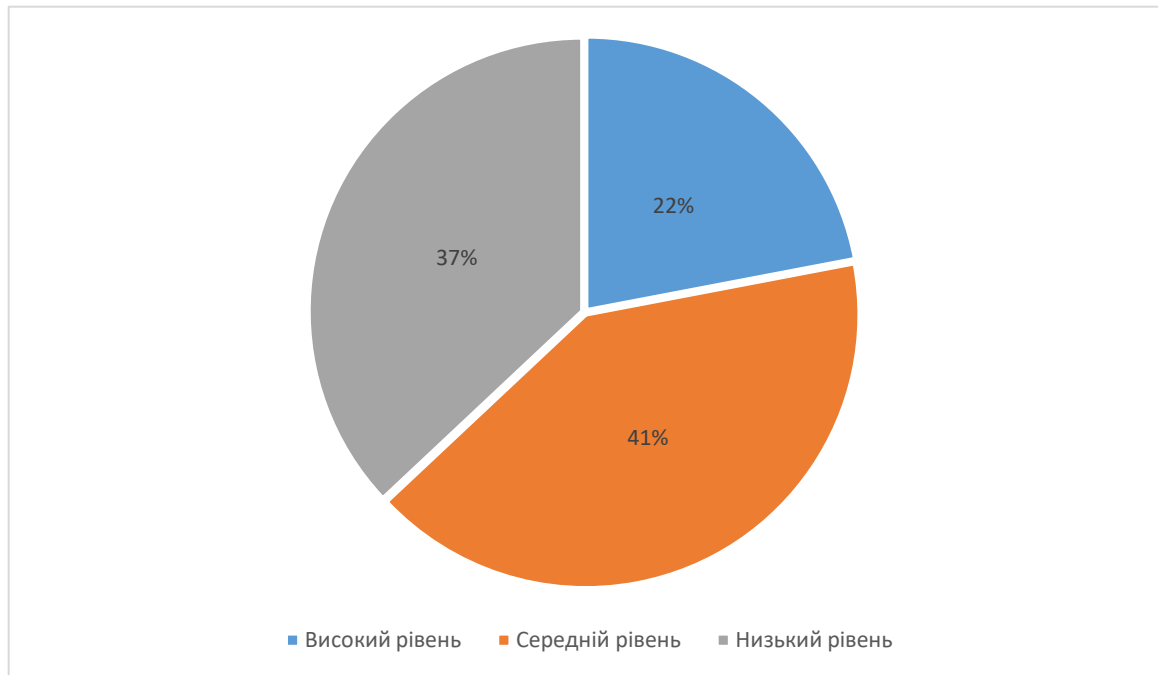

Рис. 2.3. Рівень сформованості критичного мислення молодших школярів

Визначення рівня сформованості навичок командної роботи не проводилося, оскільки в умовах онлайн-навчання не завжди можливо організувати роботу у командах належним чином. Проте, після майже трьох років онлайн-навчання діти набагато краще орієнтуються у комп'ютерних технологіях, зокрема, вміють створювати графічні зображення, комп'ютерні презентації, текстові документи, шукати інформацію в мережі Інтернет, користуватися електронною поштою тощо.

Результати проведеного педагогічного спостереження для виявлення сформованості soft skills молодших школярів, а також аналіз усіх тестових завдань за визначеними критеріями представлені на Рис 2.4. З'ясовано, що 28%

учнів знаходяться на низькому рівні розвитку soft skills, 56% – на середньому і лише 16% – на високому. Отже, можна сформулювати висновок про те, що у більшості молодших школярів, як експериментальної (ЕГ) так і контрольної (КГ) груп, soft skills знаходяться на низькому та середньому рівнях сформованості, відповідно вчителю необхідно більше працювати над розвитком soft skills молодших школярів, чому сприятиме наша експериментальна методика розвитку soft skills молодших школярів.

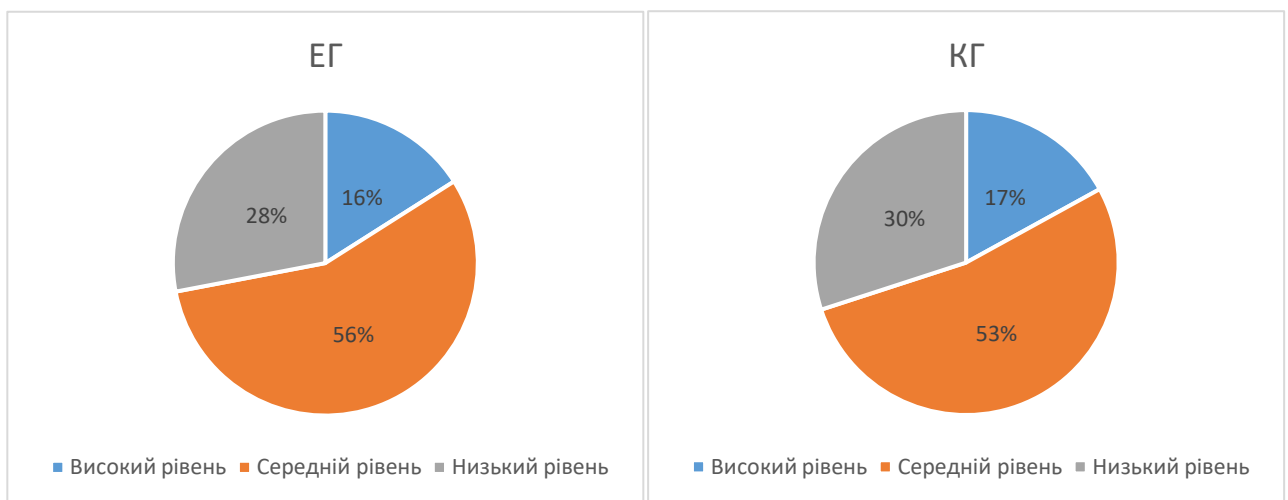

Рис. 2.4. Рівень сформованості soft skills молодших школярів (констатувальний експеримент)

2.2 Експериментальна методика по розвитку м'яких навичок молодших школярів засобами інноваційних технологій

В сучасній українській мові термін «методика» означає сукупність методів навчання чогось, а також науку про методи викладання певної науки, навчального предмета. Як зауважують дослідники, в XVIII-XIX ст. в нашій країні використовувався термін не «методика», а «метода». Зокрема, про методу говорив Г. Сковорода, Г. Ващенко, І. Зельський та ін.

Методика, на думку С. Гончаренко, – це галузь педагогічної науки, яка поєднує знання конкретної науки і психології людини, яка розвивається, зі своїми

специфічними законами, виробляє методи і прийоми найбільш раціонального навчання здобувачів освіти з тим, щоб досягти засвоєння ними знань і розвитку їхніх пізнавальних здібностей [8].

Державним стандартом початкової освіти виокремлено низку ключових компетентностей, необхідних на всіх рівнях освіти, а саме: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична грамотність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технології; інформаційно-цифрова компетентність; уміння навчатися впродовж життя; соціальні і громадянські компетентності; підприємливість і фінансова грамотність; загальнокультурна грамотність; екологічна і здоров'язбережувальна компетентності [12]. Усі ці компетентності є надзвичайно важливими, необхідними та взаємопов'язаними. Водночас із характеристикою ключових компетентностей у Державному стандарті йдеться про «наскрізні, спільні для всіх компетентностей уміння: читання з розумінням; уміння усно і письмово висловлювати власну думку; критичне і системне мислення; здатність чітко й логічно обґрунтовувати власну позицію; креативність, ініціативність; вміння керувати власними емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми; здатність співпрацювати з іншими. Тобто мова йде про основні soft skills – уніфіковані навички, необхідні для взаємодії та налагодження продуктивних відносин між людьми (див. Розділ 1.3).

Основними завданнями методики розвитку soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій є:

- 1) соціалізації особистості дитини, підготовку до вирішення різноманітних життєвих проблем та ситуацій;
- 2) сприяння подоланню учнями комунікативних проблем;

3) формування критичного мислення, навичок командної роботи та роботи в інформаційному середовищі (розділ 1.3).

Аналіз різних типів класифікації педагогічних технологій (розділ 1.2) дозволяє зробити висновок, що в основі лежать два основні підходи – когнітивний (увага в навчальному процесі концентрується на розвитку мислення, пам'яті, інтелектуальних умінь) і гуманістичний, який дозволяє учневі самостійно обирати мету, виділяти проблеми, використовувати власний досвід, прогнозувати наслідки. Теоретиками і педагогами-практиками сформульовано основні вимоги до особистісно зорієнтованих технологій:

- навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктного досвіду учня, включаючи досвід його попереднього навчання;
- виклад знань повинен бути спрямований не лише на розширення їх обсягу, інтегрування, узагальнення предметного змісту, а й на постійне перетворення набутого суб'єктного досвіду кожного учня;
- у навчальному процесі нагальним є постійне узгодження суб'єктного досвіду учнів із науковим змістом здобутих знань;
- потрібне активне стимулювання учня до самоосвіти, саморозвитку, самовираження в ході оволодіння знаннями;
- необхідно забезпечувати контроль і оцінку не лише результату, а й головне процесу учіння;
- освітній процес повинен забезпечувати побудову, реалізацію, рефлексію, оцінку учня як суб'єкта своєї діяльності [55, с. 29].

Виходячи з цього, процес формування й розвитку soft skills молодших школярів ґрунтується на наступних загальнодидактичних принципах [30, с. 153-162; 48, с. 90-103; 60, с. 281-295]:

- неперервності, систематичності та послідовності (процес послідовного розвитку soft skills молодших школярів, постійного їх вдосконалення);

- свідомості й активності навчання, що передбачає виховання свідомого ставлення до навчання, уміння доводити, пояснювати, перевіряти висновки на фактах і прикладах. Згідно цього принципу учні мають не лише розуміти смисл вивченого, а й уміти використовувати набуті знання на практиці;
- позитивної мотивації, тобто забезпечення умов для успішної навчальної діяльності, зацікавлення процесом пізнання; формування свідомого ставлення до результату навчальної діяльності;
- співпраці та діалогу, коли учасниками навчального процесу, які стають рівноправними партнерами;
- доступності, що передбачає добір навчального матеріалу, навчальних завдань із урахуванням вікових індивідуальних особливостей учнів, їхніх інтересів і потреб;
- інтеграції, що забезпечує взаємодію у процесі спільної навчальної діяльності не тільки між учасниками освітнього процесу, а й між учителем і його технологією; учнем і технологією вчителя;
- індивідуалізації спрямований на усвідомлення учнем своїх сильних і слабких сторін, підтримці і розвитку його самобутності, виконання завдань, що найбільш відповідають уподобанням, нахилам і інтересам учня, його здібностям;
- самостійності, що передбачає не лише осмислення та засвоєння молодшими школярами знань, умінь і навичок, але й оволодіння методами самостійного їх отримання для подальшого самонавчання й саморозвитку;
- виховного характеру навчання, сутність якого полягає в тому, що весь навчальний процес повинен спрямовуватись на виховання підростаючого покоління, до формування всебічно розвиненої особистості.

Методика формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій передбачає два основні аспекти: змістовий, що

стосується необхідних умінь і знань, і управлінський, який відображає організацію навчального процесу, у тому числі використовувані методи.

Змістовий аспект містить знання про soft skills, про їх необхідність для людини, про їх роль при вивченні різних навчальних предметів («Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова», «Математика», «Я досліджую світ», «Здоров'я і фізична культура», «Інформатика», «Дизайн і технології», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» тощо).

Управлінський аспект передбачає: відповідні дії вчителя і учня, оптимальний вибір форм, методів, засобів і видів навчальної діяльності.

Оскільки процес формування soft skills молодших школярів – це складний процес пізнавальної, практичної і рефлексивної діяльності, нами було окреслено етапи формування soft skills: мотиваційний, теоретично-прикладний, рефлексивно-оцінювальний.

Мотиваційний етап спрямований на формування інтересу до теми «soft skills» у контексті вивчення певного предмету, залучення учнів і створення сприятливої атмосфери, а також відповідає етапам уроку: мотивації навчальної діяльності, актуалізації опорних знань.

Теоретико-прикладний етап спрямований на формування «soft skills». Даний етап розкривається на уроках під час виконання різноманітних вправ.

Рефлексивно-оцінювальний етап. Спрямований на закріплення «soft skills», передбачає обговорення soft skills, які діти використовували під час виконання завдань, що формує в учня адекватну самооцінку, дає поштовх до самовдосконалення.

Основними інноваційними педагогічними технологіями для формування soft skills молодших школярів вважаємо: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; технології проблемного навчання, створення розвивального

середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо. Переконані, що всі ці технології здатні ефективно розвивати soft skills здобувачів початкової освіти під час традиційного, змішаного або онлайн навчання.

Найбільш ефективною формою вважаємо поєднання різних інноваційних технологій з традиційними засобами для підтримання інтереса й зацікавленості молодших школярів. Так, мультимедійна дошка дозволяє складати звукові моделі слів, проводити математичні обчислення, також вона добре підходить для показу презентацій завдяки високій якості зображення та звуку, а різноманітні тематичні відеоролики, що можна демонструвати на ній, чудово ілюструють навчальний матеріал. Програми, які можна використовувати завдяки інтерактивній дошці, подають навчальний матеріал у ігровій формі, що також дуже важливо для учнів початкової школи – це мотивує дітей до навчання, підвищує їх зацікавленість у предметі.

Є багато сайтів, які пропонують готові завдання з різних предметів, наприклад, *learningapps.org*, *wordwall.net*, *kahoot.com* та ін. Тут також можливо самостійно створювати засоби наочності, за допомогою яких навчальний матеріал пояснюється цікавіше, рівень запам'ятовування складного матеріалу, термінів, правил значно зростає, закріплення знань стає надійнішим, а контроль знань – точнішим. Багато інтерактивних завдань можна знайти у програмі «Розумники», «Я – дослідник 2.0». Наочність підвищує цікавість до навчання, призводить до зосередження уваги, сприяє формуванню і розвитку пізнавального інтересу, викликає позитивні емоції.

На різних етапах уроку використовуються різні інноваційні технології з метою формування певної компетентності:

- на етапі *актуалізації уваги* учнів: мотивація, стимулювання, створення проблемних ситуацій тощо. Наприклад, вправа-гра «Чомучки», коли

вчитель ставить декілька запитань, які починаються зі слова «Чому?», а учні повинні швидко відповісти на них та пояснити: «Чому люди не літають, як птахи?»; «Чому окуляри не носять на потилиці?»; «Чому ведмідь клишоногий?»

- на етапі *засвоєння нових знань*: дослідницький, евристичний, доцільних завдань та ін.

Один з прийомів, який може зацікавити учнів – інфографіка як спосіб подання інформації для створення різних маршрутних карт на сервісі <https://create.piktochart.com/>. Карти можуть бути використані, наприклад, для проходження квесту.

Для вивчення окремих понять застосовують такі прийоми, як: «Інформаційне гронування», «Асоціативний куш», «Сенкан», «Доміно», «Мої асоціації», що сприяють збільшенню активності, формуванню творчих здібностей, розвитку критичного і асоціативного мислення тощо. Наприклад, гра «Тепло-холодно» – діти спочатку називають предмети «теплих» і «холодних» кольорів, потім завдання ускладнюється і вони повинні назвати прикметники та іменники, що відповідають відчуттям тепла і холоду (тепло – літо, сонце, мама, живий та ін.; холод – айсберг, ранок, образа, зима та ін.).

«Інтерв'ю» – учитель називає букву, а потім, звертаючись до учнів, ставить запитання: «Хто?», «Який?», «Що робив?», «Куди?», «З ким?», «Коли?», «Чому?», «Що сталося?» тощо. Учень повинен швидко дати відповідь, яка починається з цієї літери. Наприклад, буква К: *що – клубок, який – кольоровий, що робив – котився, де – коло річки...*

«Кумедні чоловічки» – завдання цієї гри «оживити» літери й розказати, який у них характер, чим вони займаються, де живуть тощо

«Геометрія слів» – створення «драбинки» зі слів певної тематики, коли кожне наступне слово має бути на одну літеру довше за попереднє.

Важливим етапом в структурі уроку є рефлексія, за допомогою якої учні осмислюють свій образ роботи з навчальним матеріалом. Можна використовувати прийом «Ланцюжок», який допомагає структурувати інформацію, або листи самооцінювання та самоконтролю.

Досягти ефективної співпраці можливо, використовуючи методи ігор («Рольова гра», «Драматизація», «Програвання сценки»), проєктів, групових завдань («Монгольська гра» – скласти композицію, використовуючи геометричні фігури на певну тематику, «Складіть малюнок» – картинки із набором символів та фігурних елементів, з яких діти повинні скласти якомога більше малюнків; або робота з мозаїкою «Геометріка» (Рис. 2.5) тощо).

Рис. 2.5. Робота з мозаїкою «геометріка» на уроці

Наведемо приклад використання деяких з цих технологій на основі уроку з soft skills математика (плани різних уроків представлено у Додатках Г-Ж).

Дискусія про важливість soft skills у математиці (5 хв.): на цьому етапі ми заохочуємо учнів роздумувати про важливість soft skills у навчанні математиці та в житті загалом. Важливо задати такі питання: «Чому ви думаєте, soft skills важливі при вивченні математики? Як вони можуть допомогти нам в

майбутньому?» Такі питання допомагають активізувати попередні знання учнів і відкривають можливості для подальшого розуміння.

Використання ілюстративних матеріалів для представлення концепції soft skills (3 хв.). Почати знайомство з soft skills через картинки, які демонструють ситуації, де діти використовують комунікаційні навички, співпрацю та критичне мислення під час розв'язання математичних завдань.

Групова робота: Визначення ролі soft skills у математиці (7 хв.). Розділити учнів на групи, дати кожній групі карточки з описами ситуацій, коли використовуються soft skills у математиці, попросити учнів обговорити ці ситуації та визначити, які soft skills використовуються в кожному випадку. Це спонукає учнів роздумувати над тим, як soft skills можуть бути застосовані під час їхнього навчання.

Проектна діяльність: Створення математичної ігри, що розвиває soft skills (20 хв.): кожна група повинна створити просту математичну гру, яка розвиває хоча б одну з soft skills (комунікація, співпраця, критичне мислення), використовуючи матеріали, які їм надані (карточки, кубики, жетони тощо). Учасники групи повинні обрати ролі: дизайнер, сценарист, тестувальник тощо. Після завершення групової роботи кожна група представляє свої результати. Групи обмінюються іграми та грають у них. Це дозволяє учням взаємодіяти з іншими групами та отримувати зворотний зв'язок про свою гру.

Рефлексія та важливість soft skills у математиці (5 хв.) Почніть з питання: «Які нові знання або навички ви отримали сьогодні щодо застосування soft skills у математиці?», щоб заохотити учнів поділитися своїми думками та враженнями з пройденого матеріалу. Закликайте учнів рефлексувати над тим, як вони можуть продовжувати розвивати свої soft skills не тільки в математиці, але й в інших предметах та ситуаціях. Заохочуйте їх думати про прості способи

вдосконалення своїх навичок спілкування, співпраці та рефлексії в щоденному житті.

Урахування в освітньому процесі всіх аспектів розробленої методики дає можливість не лише сформувати soft skills молодших школярів, а й сприятимуть всебічному, творчому розвитку дитини. Запропоновані методи (проекти, інтерактивні тести, кросворди, квести, навчальні ігри, вікторини, робота в групах і парах тощо) забезпечують продуктивну суб'єкт-суб'єктну взаємодію, позитивну емоційну атмосферу, ситуацію успіху навчання, спонукають учнів до усвідомлення власних можливостей. Все це сприяє всебічному розвитку дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь, її самостійності, творчості та допитливості.

2.3 Перевірка й аналіз результатів педагогічного експерименту

Отримані результати констатувального етапу експерименту засвідчили, що більшість молодших школярів має середній та низький рівні сформованості soft skills (Рис. 2.4). Основними причинами такого стану вважаємо: відсутність цілісної системи роботи з формування soft skills у молодших школярів; відсутність можливості проведення групових і парних досліджень через онлайн-навчання, постійний стрес та переживання, у яких перебувають діти тощо.

Тому, ми стверджуємо, що існує першочергова необхідність у мотивуванні молодших школярів до розвитку власних soft skills, підвищенні рівня їхньої обізнаності щодо можливостей застосування soft skills, здатності використовувати їх для вирішення не лише пізнавальних, а й практичних проблем.

Висвітлені у роботі теоретичні та методичні аспекти проблеми розвитку soft skills молодших школярів з використанням інноваційних технологій потребують експериментальної перевірки. Задля досягнення цієї мети та підвищення відсоткового співвідношення учнів з низьким та середнім рівнями

нами був проведений педагогічний експеримент, а саме формувальний етап, який допоміг перевірити ефективність запропонованої методики розвитку soft skills учнів молодшого шкільного віку.

В експериментальній групі (ЕГ) було впроваджено дослідно-експериментальне навчання, яке ґрунтується на теоретичних аспектах, висвітлених у розділах 1.2, 1.3 та 2.2, а саме була апробована методика розвитку soft skills молодших школярів з використанням інноваційних технологій, тоді ж, як у контрольній групі (КГ) освітній процес відбувався у звичайних умовах, за традиційною схемою.

Мета формувального етапу експериментального дослідження полягала у впровадженні та апробації методики розвитку soft skills молодших школярів з використанням інноваційних технологій.

Варто зауважити, що вся експериментальна робота із молодшими школярами ЕГ тривала протягом січня-травня і вересня-жовтня 2023 року та була спрямована на підвищення рівня сформованості soft skills молодших школярів. Освітній процес у ЕГ ми будували таким чином, щоб учні були мотивовані й зацікавлені, отримуючи теоретичні знання та практичний досвід використання soft skills, що сприяло б їх усвідомленню та закріпленню.

Формувальний експеримент можна представити у вигляді двох періодів:

— початковий (січень-березень 2023 р.) передбачав ознайомлення молодших школярів з поняттям «soft skills» та можливостями їх використання при вивченні різних предметів та покращення досвіду навчання;

— основний (базовий) (квітень-травень 2023 р.) мав на меті відпрацювання soft skills та їхній подальший розвиток і вдосконалення. Основна робота з формування та розвитку soft skills здійснювалася під час уроків з мовно-літературної, математичної, інформатичної, громадянської та історичної,

соціальної і здоров'язбережувальної, природничої, технологічної, мистецької освітніх галузей;

— контрольний (вересень-травень 2023 р.) відпрацювання soft skills у ЕГ, спостереження за процесом навчання в контрольних та експериментальних групах; відбувалося з'ясування кінцевого рівня сформованості soft skills молодших школярів; відслідковування динаміки змін у стані сформованості цих навичок у молодших школярів КГ та ЕГ.

Діагностика рівня сформованості комунікативних навичок за методикою «Назви слово» (Додаток А) засвідчила, що: у ЕГ зросла кількість учнів із середнім та високим рівнями сформованості (40% і 24% відповідно) і майже наполовину знизилася кількість учнів із низьким рівнем сформованості комунікативних навичок (24%). У КГ результати були такими: високий рівень показали 15% дітей, середній – 28%, низький – 57%. Труднощі у КГ викликали категорії «емоції» та «способи виконання людиною дій». Результати даного опитування представлено на діаграмі (Рис. 2.6).

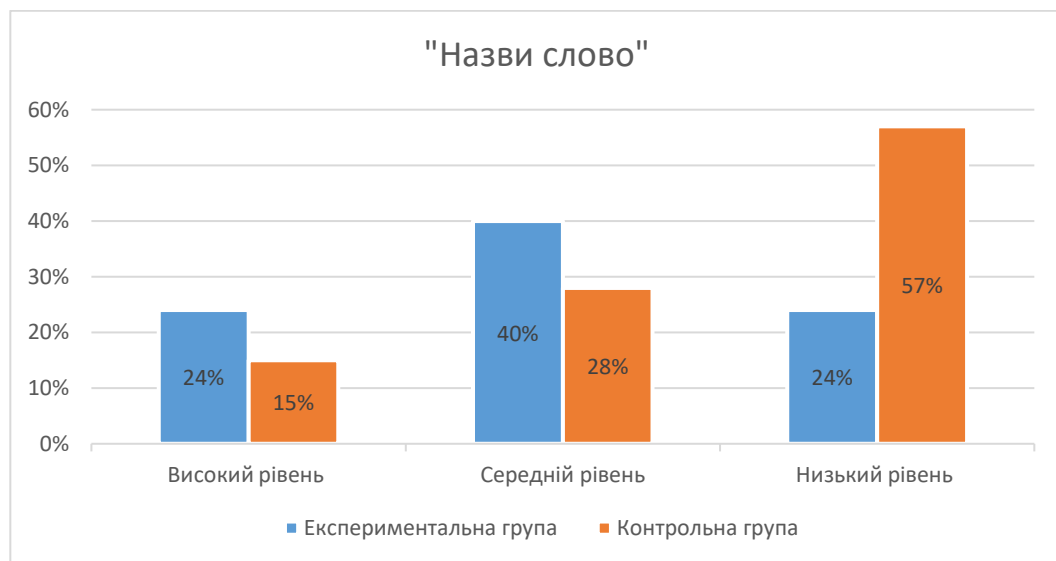

Рис. 2.6. Результати діагностики рівня комунікативних навичок за методикою «Назви слово» у експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

Для діагностики рівня критичного мислення у ЕГ і КГ був проведений тест В. Борисова (Додаток В). Тестування засвідчило, що у ЕГ 32% учнів мають високий рівень сформованості критичного мислення, 51% середній рівень та 17% низький рівень критичного мислення. Тоді як у КГ результати наступні: 24% учнів мають високий рівень сформованості критичного мислення, 41% середній рівень та 35% низький рівень критичного мислення. Результати даного опитування представлено на діаграмі (Рис. 2.7).

Результати педагогічного спостереження для виявлення сформованості soft skills молодших школярів у ЕК і КГ, а також аналіз усіх тестових завдань (методика «Назви слово», тест В. Борисова, Тест Е. Торренса) за визначеними критеріями показали, що у ЕГ значно збільшився відсоток учнів з високим і середнім рівнем сформованості soft skills (Рис. 2.8) – до експерименту низький рівень мали 28% учнів, а високий – 16%; після експерименту низький рівень мають 15% учнів, середній – 63%, а високий – 22%.

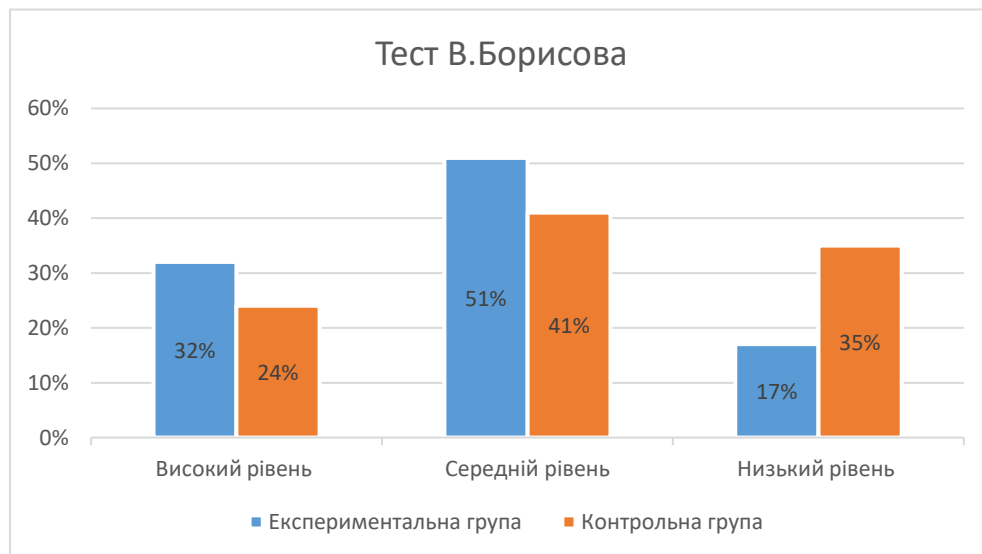

Рис. 2.7. Результати діагностики рівня критичного мислення в експериментальній (ЕГ) та контрольній (КГ) групах

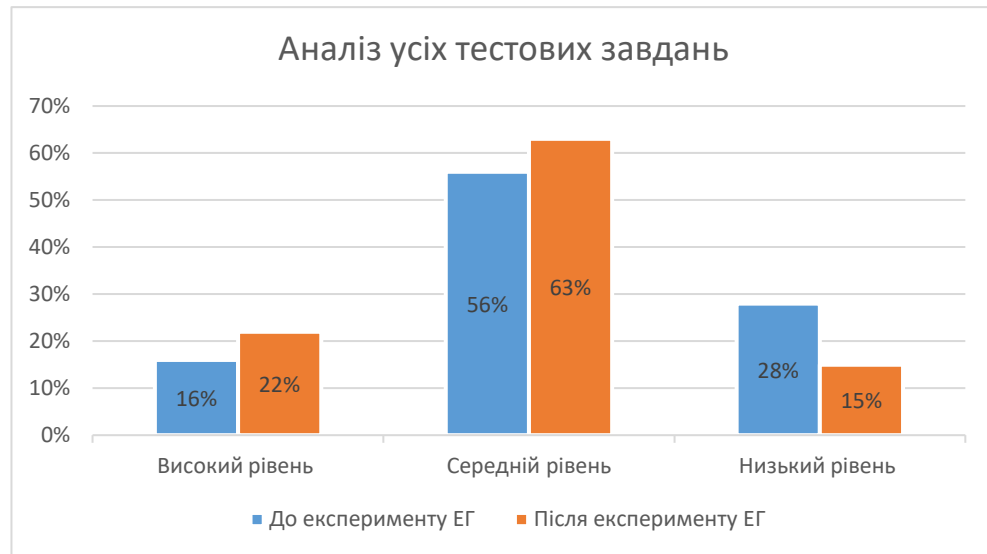

Рис. 2.8. Рівень сформованості soft skills молодших школярів у ЕГ до і після експерименту

У контрольній групі у переважної більшості молодших школярів soft skills знаходяться на низькому та середньому рівнях сформованості, тоді як у КГ переважає середній і високий рівень розвитку soft skills (Рис. 2.9).

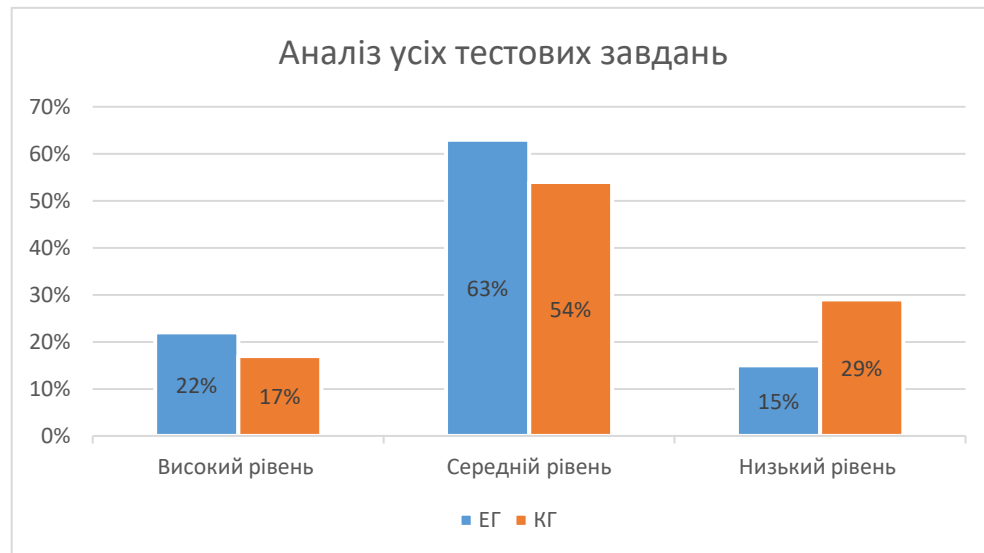

Рис. 2.9. Рівень сформованості soft skills молодших школярів у ЕГ і КГ

Отже, аналіз експериментальних даних підтвердив, що завдяки впровадженню методики формування soft skills засобами інноваційних технологій відбулося значне зростання рівнів сформованості цих навичок. Це свідчить про

перевагу запропонованих інновацій і доводить, що вчителю необхідно систематично і цілеспрямовано працювати над розвитком soft skills молодших школярів.

Висновки до другого розділу

Експериментальна робота передбачала виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів та перевірку ефективності експериментальної методики по формуванню soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій.

Завданням констатувального експерименту було дослідити рівень сформованості soft skills молодших школярів; визначено критерії та показники даних навичок і відповідні рівні їх сформованості – високий, середній, низький. З'ясовано, що 28% учнів знаходяться на низькому рівні розвитку soft skills, 56% – на середньому і лише 16% – на високому. Тобто у більшості молодших школярів на початок формувального експерименту soft skills знаходилися на низькому та середньому рівнях сформованості.

Мета формувального етапу експериментального дослідження полягала у впровадженні та апробації методики розвитку soft skills молодших школярів з використанням інноваційних технологій.

Методика формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій передбачала два основні аспекти: змістовий, що стосується необхідних умінь і знань, і управлінський, який відображає організацію навчального процесу, у тому числі використовувані методи. *Змістовий* аспект містив знання про soft skills, про їх необхідність для людини, про їх роль при вивченні різних навчальних предметів («Українська мова», «Літературне читання», «Іноземна мова», «Математика», «Я досліджую світ», «Здоров'я і фізична культура», «Інформатика», «Дизайн і технології», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво» тощо). *Управлінський* аспект

передбачав відповідні дії вчителя і учня, оптимальний вибір форм, методів, засобів і видів навчальної діяльності. Основними інноваційними педагогічними технологіями для формування soft skills молодших школярів виступили: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; технології проблемного навчання, створення розвивального середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо.

Результати педагогічного спостереження для виявлення сформованості soft skills молодших школярів у ЕК і КГ, а також аналіз усіх тестових завдань (методика «Назви слово», тест В. Борисова, Тест Е. Торренса) за визначеними критеріями показали, що у ЕГ значно збільшився відсоток учнів з високим і середнім рівнем сформованості soft skills – до експерименту низький рівень мали 28% учнів, а високий – 16%; після експерименту низький рівень мають 15% учнів, середній – 63%, а високий – 22%. Тоді як у контрольній групі у переважній більшості молодших школярів soft skills знаходяться на низькому (29%) та середньому рівнях сформованості (54%).

Аналіз експериментальних даних підтвердив, що завдяки впровадженню методики формування soft skills засобами інноваційних технологій відбулося значне зростання рівнів сформованості цих навичок у експериментальній групі. Це свідчить про перевагу запропонованих інновацій і доводить, що вчителю необхідно систематично і цілеспрямовано працювати над розвитком soft skills молодших школярів, здійснювати моніторинг сформованості цих навичок, для того щоб розуміти, які завдання пропонувати, які педагогічні технології використовувати.

ВИСНОВКИ

1. Суспільно-політичні, економічні зміни, перебудова всіх сфер життєдіяльності суспільства в Україні вимагають нових стратегій щодо оновлення національної системи освіти, підвищення її якості та формування конкурентоспроможної особистості.

Технологічний підхід в освіті передбачає точне управління навчальним процесом і гарантоване досягнення його мети і завдань. Застосування технологічного підходу та терміна «технологія» до освітніх процесів – явище порівняно нове, хоча ця ідея хвилювала багатьох просвітителів-педагогів минулого (Я. А. Коменський, А. Дістервег та ін.). Генеза феномену «інноваційна педагогічна технологія» охоплює період з III тис. до нашої ери (від Стародавньої Греції та Риму) до сьогодення.

Аналіз науково-методичної літератури дає підстави стверджувати про неоднозначність і розбіжність трактування поняття *«інноваційні педагогічні технології»*, що у свою чергу вплинуло на визначення видів і груп педагогічних технологій, де також відсутня одностайність.

Вивчення психолого-педагогічної та методичної літератури з проблем педагогічних технологій дозволило визначити *«інноваційні педагогічні технології»* як ефективні нововведення, що стосуються організації всього освітнього процесу, а також як якісно нову сукупність форм, методів і засобів навчання, яка привносить суттєві зміни у результат освітнього процесу.

Проаналізувавши принципи класифікації педагогічних технологій, можемо констатувати, що педагогічні технології є складним, багатоаспектним явищем, що дозволяє педагогам-практикам свідомо здійснювати інноваційну педагогічну діяльність, обираючи ту педагогічну технологію, яка найбільш відповідає меті навчального процесу.

В умовах реалізації вимог сьогодення та у відповідності з Концепцією НУШ інноваційними педагогічними технологіями в освітньому процесі початкової школи виступають інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; кейс-технології; технології проблемного навчання, створення розвивального середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо. Вважаємо, що ці технології здатні ефективно розвивати м'які навички здобувачів початкової освіти під час традиційного, змішаного та он-лайн навчання.

2. Розвиток *soft skills*, тобто таких уніфікованих навичок та особистісних якостей, які підвищують ефективність навчання, роботи і взаємодії з іншими людьми є сьогодні одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної освіти. Виділяють такі основні типи *soft skills*: соціальні навички; лідерські якості; когнітивні компетентності; вольові компетенції.

Стосовно молодших школярів розглядаємо *soft skills* як сукупність універсальних навичок, що допоможуть кожній дитині стати успішною та ефективною у всьому: від навчання та до особистих взаємин у житті.

Учень сьогодні має швидко адаптуватися у мінливих життєвих ситуаціях; самостійно, творчо й критично мислити; вміти бачити проблему та знаходити шляхи раціонального її вирішення; усвідомлювати, як здобуті знання можуть бути використані на практиці; бути здатним висувати нові ідеї, творчо й нестандартно мислити; грамотно працювати з інформацією; вміти ефективно спілкуватися, працювати у команді, легко запобігати конфліктним ситуаціям; прагнути саморозвитку і самовдосконалення. Тобто на перший план освіти виходить розвиток *soft skills*, оволодіти якими учні можуть завдяки вчителю, який виступає в ролі компетентного консультанта, помічника й фасилітатора.

Виділяємо наступні основні «soft skills» учнів початкових класів: комунікативні навички; креативність; критичне мислення; навички роботи у команді; навички роботи в інформаційному середовищі.

3. Експериментальна робота передбачала виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів та перевірку ефективності експериментальної методики по формуванню soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій. Визначено критерії та показники, відповідні рівні сформованості soft skills – високий, середній, низький

На етапі констатувального експерименту з'ясовано, що 28% учнів знаходяться на низькому рівні розвитку soft skills, 56% – на середньому і лише 16% – на високому. Тобто у більшості молодших школярів на початок формування експерименту soft skills знаходилися на низькому та середньому рівнях сформованості.

Мета формування етапу експериментального дослідження полягала у впровадженні та апробації методики розвитку soft skills молодших школярів з використанням інноваційних технологій, яка передбачала два основні аспекти: змістовий (знання про soft skills, про їх необхідність для людини, про їх роль при вивченні різних навчальних предметів) і управлінський, який відображає організацію навчального процесу, у тому числі використовувані методи.

Основними інноваційними педагогічними технологіями для формування soft skills молодших школярів виступили: інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ); технології розвитку критичного мислення; проєктні, здоров'язберігаючі, ігрові технології; технології проблемного навчання, створення розвивального середовища, навчання у співпраці, дослідницької діяльності, Smart-технології, тощо.

Аналіз експериментальних даних підтвердив, що у ЕГ значно збільшився відсоток учнів з високим і середнім рівнем сформованості soft skills –

до експерименту низький рівень мали 28% учнів, а високий – 16%; після експерименту низький рівень мають 15% учнів, середній – 63%, а високий – 22%. Тоді як у контрольній групі у переважної більшості молодших школярів soft skills знаходяться на низькому (29%) та середньому рівнях сформованості (54%). Тобто відбулося значне зростання рівнів сформованості цих навичок у експериментальній групі. Це свідчить про перевагу запропонованих інновацій і доводить, що вчителю необхідно систематично і цілеспрямовано працювати над розвитком soft skills молодших школярів, здійснювати моніторинг сформованості цих навичок.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О. Є. Педагогічні технології та їх класифікація як наукова проблема. *Сучасні технології в освіті*. Ч. 1. Київ. 2015. С. 8-15.
2. Базікало О. Є., Михайленко О. В. Сутність поняття «soft skills». *Стратегії та практика організації освітнього процесу в умовах невизначеності: нові виклики та перспективи реалізації* : матеріали Всеукраїнської онлайн-конференції з міжнародною участю. Чернігів : НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2023. С. 63-65.
3. Барановська І. Театр ляльок у початковій школі : навч.-метод. посібник. Вінниця: Меркьюрі Поділля, 2015. 170 с.
4. Бахмат Н. В. Розвиток soft skills здобувачів початкової освіти в умовах інклюзії. *Вісник Черкаського нац. ун-ту імені Б. Хмельницького*. Серія «Педагогічні науки». 2022. Вип. № 1. С. 144-152.
5. Бобро А. А. Формування soft skills у майбутніх учителів початкової школи. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Серія «Психолого-педагогічні науки». 2021. № (1). С. 117-124.
6. Ващенко Л. М. Система управління інноваційним процесом в загальній середній освіті регіону : дис. д-ра пед. наук. Київ : Ін-т педагогіки АПН України. 2006. 455 с.
7. Гишка Н. Формування загально навчальних умінь та навичок в учнів початкових класів. *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка*. Сер. Педагогіка / ред-кол. : В. Кравець, В. Мадзігон, Г. Терещук та ін. Тернопіль, 2009. № 1. С. 29–32.
8. Гончаренко С. Методика як наука. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/706565/1/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%8F%D0%BA%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0.pdf>

9. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 253 с.
10. Горащук О. С. Сутність поняття «інноваційні педагогічні технології». *Педагогічні науки* : зб. наук. праць. 2008. Т. 1. №. 49. С. 352-356.
11. Демченко О. Підготовка майбутніх педагогів до використання театральної діяльності в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: європейський контекст. *Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами* : зб. матер. IV Всеукраїнської наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 10-11.12.2020 р.) / редкол .: О. П. Демченко, В. І. Імбер, Н. С. Казьмірчук, Н. О. Комарівська, Л. В. Любчак, Н. А. Олійник, А. В. Хіля ; за заг. ред. О. П. Демченко. Вінниця, 2020. Вип. 3. С. 268-274.
12. Державний стандарт початкової освіти : Постанова КМУ № 87 від 21.02.2018. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
13. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. 3-тє вид., виправ. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
14. Длугунович Н. А. Soft skills як необхідна складова підготовки ІТ фахівців. *Вісник Хмельницького національного університету*. Технічні науки. 2014. № 6. С. 239–242.
15. Дубовик О. Тенденції полікультурної освіти та виховання у США. *Сучасні тенденції розвитку освіти й науки : проблеми та перспективи* : зб. наук. праць [упорядник Ю. І. Колісник-Гуменюк]. Київ – Львів – Бережани – Гомель, 2019. Вип. 4: в 2-х томах. Т. 1. С. 92-96.
16. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремень. Київ : Акад. пед. наук України, 2008. 1038 с.

17. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с. (Серія «Золота педагогічна скарбниця»).
18. Жовнич О. В., Стахова І. А. Діагностика розвитку soft skills дітей молодшого шкільного віку. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 51. Т. 1. С. 76-79.
19. Жукова О. А., Косогова А. Є. Розвиток soft skills в учнів загальноосвітніх шкіл у процесі позакласної роботи через вирішення математичних задач у форматі гри. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Харків, 2020. Вип. 47. С. 21-32.
20. Інноваційні педагогічні технології : посібник. / за ред. О. І. Огієнко. Київ, 2015. 314 с.
21. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід : метод. посібник / авт.-уклад. О. Пометун, Л. Пироженко ; Благодійна організація «Вчителі за демократію та партнерство». Київ : А.П.Н., 2002. 135 с.
22. Казьмірчук Н. С., Жовнич О. В., Стахова І. А. Театр природи як засіб формування soft skills в учнів початкових класів. *Наукові записки Вінницького держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського*. Серія: Педагогіка і психологія. 2020. № 61. С. 23-30.
23. Коваль К. О. Розвиток «soft skills» у студентів – один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2015. № 2. С. 162-167.
24. Кожушкіна Т. Л. Міжособистісна взаємодія як складова частина «soft skills» студентів педагогічного коледжу. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*, Серія 5 Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. Вип. 63, С. 77-81
25. Козлова О. Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності в системі післядипломної освіти : автореф. канд.. дис. Київ, 1999. 20 с.

26. Козловська І. М., Цюприк А. Я., Заячківська Н. М. Історико-педагогічні аспекти розвитку технологічного підходу в освіті. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 48. Т. 2. С. 9-13.
27. Концепція «Нова українська школа». 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
28. Кошель А., Кошель В. Розвиток «м'яких навичок» у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в процесі професійної підготовки. *NewInception*. 2022. № 1-2 (3-4). С. 53–57. URL : <https://doi.org/10.5281/zenodo.5761431>
29. Кошечко Н. Інноваційні освітні технології навчання та викладання у вищій школі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка*. 2015. Вип. 1. С. 35-38.
30. Максименко В. П. Дидактика : курс лекцій : навч. посіб. Хмельницький : ХмЦНП, 2013. 222 с.
31. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. Київ. 2005. 667 с.
32. Матюха Г. В., Соколова А. С. Розвиток м'яких навичок при навчанні школярів англійської мови. *Science, Research, Development: monografia pokonferencyjna*. (Роттердам, 30-31 березня 2019). Warszawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2019. Вип. «Pedagogy». № 15. С. 45–47.
33. Мафтин Л. В., Прокоп І. С. Технологічний підхід як засіб модернізації початкової загальної освіти. *Молодий вчений*. № 7.1. (71.1). Липень 2019. С. 35-38.
34. Михайлишин Г., Мандро Л. Soft skills: професійні навички майбутнього соціального працівника. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип 37. Т. 2. С. 261-266.

35. Наход С. А. Значущість «Soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. № 63. С. 131–135
36. Нісімчук А. С. Педагогічна технологія : підруч. Київ : Четверта хвиля, 2003. 224 с.
37. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Волощук В. О., 2017. 163 с.
38. Освітні технології : навч. метод. посібник ; заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2001. 256 с.
39. Остапенко А. Використання педагогічних технологій як дидактична проблема у контексті модернізації вищої школи: теоретичний аспект. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2013. № 8 (Ч. 2). С. 128-136.
40. Пальчевський С. С. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Каравела, 2007. 576 с.
41. Педагогіка : баз. підруч. для студ. вищ. навч. закладів III-IV рівнів акредитації / кол. авторів; за ред. І. Ф. Прокопенка. Розділ 5. Освітні технології. Харків : Фоліо, 2015. С. 342–386.
42. Педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. 3-є вид., допов. і переробл. Харків : ХНПУ, 2018. 457 с.
43. Педагогічні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студентів вищих навчальних закладів напряму підготовки «Початкова освіта». Авт.-укл. С. М. Дубяга. Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2015. 160 с.

%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B2
 +%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D1%97+
 %D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B8+%D0%BE%D
 1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8. +%D0%9A%D0%B8%D1%97%D0%
 B2+%3A+%D0%92%D0%B8%D0%B4. +%D0%B4%D1%96%D0%BC+%C2%AB
 %D0%A1%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%BE%C2%BB%2C+2004&gs_lcrp=E
 gZjaHJvbWUyBggAEEUYOdIBCDgyMmowajE1qAIAAsAIA&sourceid=chrome&ie
 =UTF-8

45. Пометун О. І. Технологія інтерактивного навчання як інноваційне педагогічне явище. *Рідна школа*. 2007. № 5. С. 46-49.

46. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. Харків : Колегіум, 2008. 344 с.

47. Розлуцька Г. М. Інноваційні технології в педагогічному процесі вищої школи. *Науковий вісник Ужгородського університету* : Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2011. Вип. 20. С. 121–123.

48. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підруч. для вищ. навч. закл., 2-ге вид. Київ : Грамота, 2013. 504 с.

49. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики* / під заг.ред. О. В. Овчарук, 2004. С. 34–46.

50. Танасійчук А. М., Ковальчук С. В., Мартинова Л. Б. Технології неформальної освіти: європейський та вітчизняний досвід. *Вісник Хмельницького національного університету*. Економічні науки. 2021. № 1. Т.1 . С. 33–39.

51. Тест творчого мислення П. Торренса. Інструкція. Обробка результатів. URL:

<https://dytpsyholog.com/2015/07/01/%D1%82%D0%B5%D1%81%D1%82->

%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BE%D0%B3%D0%BE-
 %D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-
 %D0%BF%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%80%D0%B5%D0%BD%D1%81%D0
 %B0-%D1%96%D0%BD%D1%81/

52. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом О. Я. Савченко 1-2 класи від 8 жовтня 2019 року / Міністерство освіти і науки України. Офіц. вид. Київ : КабМін України, 2019. 123 с.

53. Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти : 1-2 та 3-4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.

54. Ткачук І., Сосновенко Н. Розвиток «soft skills» у студентів коледжів. *Професійна освіта*. 2019. № 3 (84). С. 16–18.

55. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2006. 212 с.

56. Чубко О. П. Інноваційні технології навчання в контексті педагогічної підготовки майбутнього вчителя. *Вісник Чернігівського нац. пед. ун-ту. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_37

57. Шандова Н. В., Кириченко Н. О. Дослідження ефективності використання соціальних технологій в діяльності підприємств. *Вісник ХНТУ*. № 2 (73). 2020. С. 134-140.

58. Шерудило А. В. Сутність та класифікація інноваційних технологій у дитячих закладах оздоровлення та відпочинку. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2015. Вип. 18. С. 442-448.

59. Шпак І. О. Педагогічні умови підготовки викладачів економічних дисциплін університетів до використання сучасних педагогічних технологій : дис....канд. пед. наук. Харків, 2020. 342 с.

60. Ягунов В. В. Педагогіка : навч. посібник. Київ : Либідь, 2002. 560 с.

61. Янкович О. І., Кузьма І. І. Освітні технології у початковій школі: навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2020. 290 с.
62. AECT Task Force on Definition and Terminology. *Educational tecnology. Definition and glossary of terms*. Washington DC : Association for Educational Communication & Technology. 1977.
63. Claxton G., Costa A. L., Kallick B. Hard thinking about soft skills. *Educational leadership*: journal of the Department of Supervision and Curriculum Development. N.E.A. 2016. Vol. 73. P. 60–64.
64. Develop the Skills You Need For Life. URL: <https://www.skillsyouneed.com/>
65. Dweck C. S. *Mindset : the New Psychology of Success*. Random House Publ.Group, 2007. 320 p.
66. Levasseur R. People Skills: Developing Soft Skills – a Change Management Perspective. *Computer Science. Interfaces*. 2013. Vol. 43. No. 6. P. 566–571.
67. Lordan G., McGuire A. Widening the High School Curriculum to Include Soft Skill Training: Impacts on Health, Behaviour, Emotional Wellbeing and Occupational Aspirations. Bonn : Institute of Labor Economics, June 2019. 61 p.
68. Meyer B. B. & T. B. Fletcher. Emotional intelligence: A theoretical overview and implications for researchand professional practice in sport psychology. *Journal of Applied Sport Psychology*, 2007. No 19. C. 1–13.
69. Moss P. & C. Tilly Soft skills and race : An investigation of black men’s employment problems. *Work and Occupations*. 1996. № 23 (3). DOI: <https://doi.org/10.1177/0730888496023003002>, c. 253].
70. Richey R. C. (ed.). *Encyclopedia of Terminology for Educational Communications and Technology*. Springer Science + Business Media. New York, 2013. 338 p.

71. Robles M. M. Executive Perceptions of the Top 10 soft skills needed in today's workplace. *Business Communication Quarterly*. 2012. № 75 (4). P. 453–465.
72. Soft skills: чому ці навички такі важливі сьогодні. URL: <https://www.udau.edu.ua/ua/other-news/soft-skills-chomu-ci-navichki-taki-vazhlivi-sogodni.html>
73. The Future of Jobs. Employment, Skills and Workforce Strategy for the Fourth Industrial Revolution. *Global Challenge Insight Report*. January 2016. URL : https://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs.pdf

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А МЕТОДИКА «НАЗВИ СЛОВО»¹

Мета – діагностика сформованості активного запасу слів.

Учитель називає слово з відповідної групи, дитина повинна перерахувати інші слова, що відносяться до цієї ж групи. На одну групу слів відводиться 20 секунд, а в цілому на виконання всього теста – 2 хв 40 секунд. Пропонуються такі групи слів:

- тварини;
- рослини;
- кольори предметів;
- форми предметів;
- інші ознаки предметів, крім форми і кольору;
- дії людини;
- способи виконання людиною дій;
- емоції.

Якщо дитина сама не може розпочати перераховувати потрібні слова, учитель допомагає йому, підказуючи перше слово з даної групи, і просить дитину продовжити перерахування.

Оцінка результатів тесту:

10 балів – учень назвав 40 і більше різних слів, що відносяться до всіх груп;

8-9 балів – дитина назвала від 35 до 39 різних слів, що відносяться до різних груп;

¹ <https://vseosvita.ua/library/diagnostika-metodika-nazvi-slovo-283155.html>.

5-7 балів – дитина назвала від 30 до 34 різних слів з різних груп;
4-5 балів – дитина назвала від 25 до 29 різних слів з різних груп;
2-3 бали – дитина назвала від 20 до 24 різних слів з різних груп;
0-1 бал – дитина за весь час назвала не більше 19 слів.

Інтерпретація результатів:

10 балів – дуже високий рівень
8-9 балів – високий рівень
4-7 балів – середній рівень
2-3 бали – низький рівень
0-1 бал – дуже низький рівень

ДОДАТОК Б

Тест Е. Торренса

Даний тест вперше запропонований американським психологом П. Торренсом в 1962 р.

Тест призначений для діагностики креативності починаючи з дошкільного віку (5-6 років).

Дванадцять тестів творчої продуктивності Торренса згруповані у вербальну, образотворчу і звукову секції. Перша позначається як вербальне творче мислення, друга – образне творче мислення, третя – словесно-звукове творче мислення.

Час виконання фігурної форми тесту – 30 хв. Враховуючи підготовку, читання інструкцій, можливі питання, необхідно для тестування відвести 45 хв.

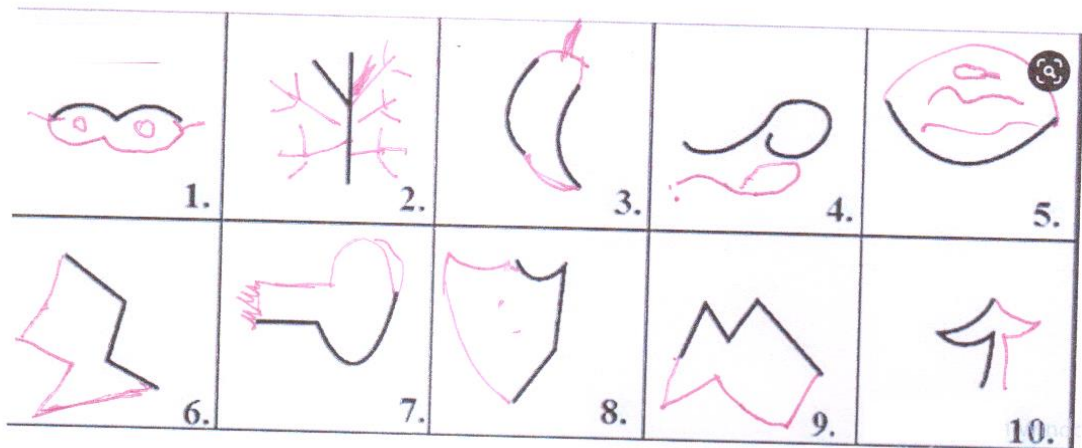
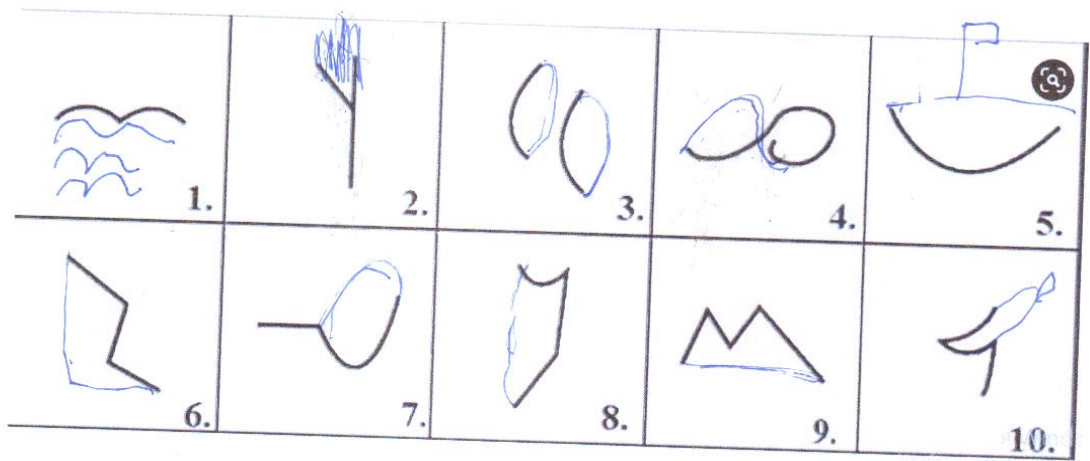
Характеристика основних показників творчого мислення

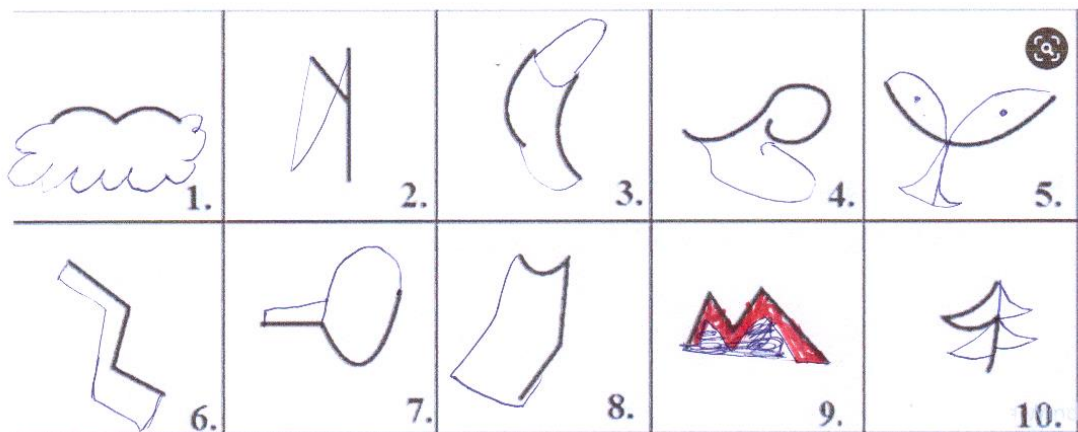
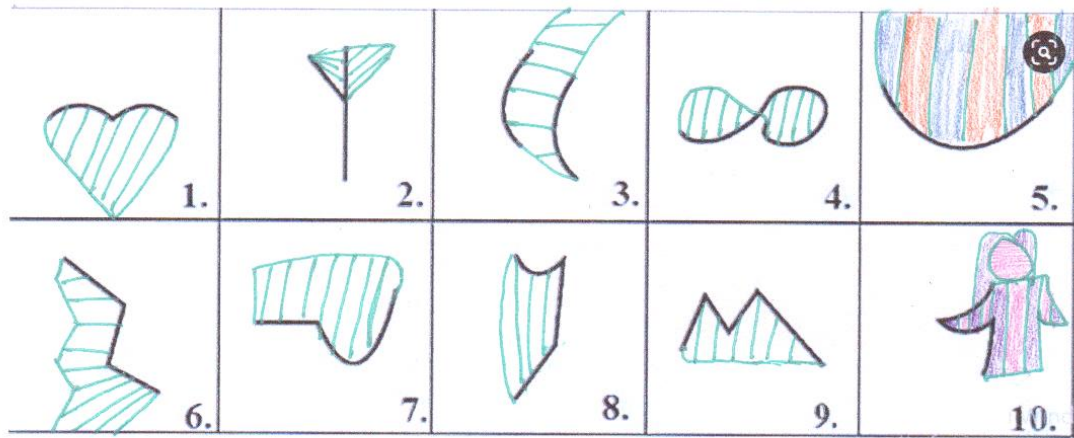
1.Легкість (швидкість) – кількісний показник, що відображає здатність до породження великої кількості ідей (асоціацій, образів). Вимірюється числом результатів.

2. Гнучкість– відображає здатність висувати різноманітні ідеї, переходити від одного аспекту проблеми до інших, використовувати різні стратегії вирішення. Вимірюється числом категорій. Категорії: світ природи; тваринний світ; людина; механічне; символічне; декоративні елементи; видове (місто, будинок, шосе, двір); мистецтво; динамічні явища.

3.Оригінальність – характеризує здатність до висування ідей, відмінних від очевидних, нормативних. Вимірюється кількістю неординарних відповідей, образів, ідей.

4. Розробленість (ретельність, деталізація образів) – фіксує здатність до винахідництва, конструктивної діяльності. Вимірюється кількістю істотних і несуттєвих деталей при розробці основної ідеї.

ДОДАТОК В
ТЕСТ В. БОРИСОВА «РІВЕНЬ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО
МИСЛЕННЯ»²

Завдання № 1 До запропонованих слів знайдіть правильне визначення та на бланку відповідей запишіть букву правильної відповіді.

1. Осінь – це ...
а) частина доби, б) три місяці, в) пора року, г) кінець року
2. Дециметр – це ...
а) одиниця вимірювання площі, б) одиниця вимірювання довжини, в) величина, г) відстань
3. Підмет – це ...
а) частина мови, б) слово, в) головний член речення, г) іменник
4. Компас – це ...
а) прилад для вимірювання відстані, б) прилад для вимірювання швидкості, в) сторони світу, г) прилад для визначення сторін горизонту
5. Щоб знайти відстань треба ...
а) швидкість поділити на час, б) швидкість помножити на час, в) швидкість додати до часу, г) від швидкості відняти час
6. Іменник – це ...
а) частина речення, б) предмет, в) слово, г) частина мови
7. Африка – це ...
а) суша, б) материк в) країна, г) острів
8. Ганс Христіан Андерсен писав ...
а) вірші, б) пісні, в) романи, г) казки
9. Синонімом до слова «великий» – ...

² Керезора К. П. Розвиток критичного мислення молодших школярів засобами міжпредметної інтеграції : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра / наук. керівник к.п.н. С. Л. Парфілова; Сумський держ. пед. ун-т імені А. С. Макаренка; Навчально-науковий Ін-т педагогіки і психології; кафедра дошкільної і початкової освіти. Суми, 2021. С. 81-84.

а) маленький, б) короткий, в) здоровий, г) хороший

10. Дріб це ...

а) результат ділення, б) частина цілого, в) половина, г) чисельник та знаменник

Завдання № 2. У кожному рядку з п'яти запропонованих слів чотири за певними ознаками можна об'єднати у якусь групу, а одне слово за цими ж ознаками не підходить. На листочку відповідей напиши у кожному завданні букву зайвого слова.

1. а) іменник, б) дієслово, в) прикметник, г) присудок, д) займенник

2. а) сантиметр, б) година, в) кілометр, г) дециметр, д) метр

3. а) оповідання, б) повість, в) картина, г) казка, д) роман

4. а) називний, б) давальний, в) родовий, г) орудний, д) іменник

5. а) добуток, б) сума, в) від'ємник, г) різниця, д) частка

6. а) рослина, б) тварина, в) земля, г) люди, д) птахи

7. а) трикутник, б) площа, в) квадрат, г) прямокутник, д) коло

8. а) Леся Українка, б) Шевченко, в) Франко, г) Василь Васильчиков, д)

Толстой

9. а) казка, б) поема, в) оповідання, г) книга, д) повість

10. а) красивий, б) теплий, в) важливий, г) кравець, д) великий

Завдання № 3 Знайди закономірність між числами у ряді та запиши на листочку відповідей у кожному завданні два наступних числа

1) 6, 9, 12, 15

2) 1900, 1800, 1600, 1300

3) 3, 7, 6, 7, 9, 7

4) 10, 20, 40, 80

5) 16, 12, 15, 11, 14, 10

6) 4, 8, 10, 20, 22, 44

7) 3, 4, 6, 9, 13, 18

8) 20, 17, 14, 11

9) 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10

10) 14, 56, 24, 46, 34,

Завдання № 4 Між першим і другим словом знайди взаємозв'язок і по такому ж зв'язку (закономірності) до третього підбери одне з п'яти запропонованих.

1. Хліб – пекар: будинок – ...

а) вагон, б) місто, в) житло, г) будівник, д) двері

2. Пальто – гудзики: черевики – ...

а) кравець, б) магазин, в) нога, г) шнурки, д) шляпа

3. Коса – трава: бритва – ...

а) сіно, б) сталь, в) волосся, г) гостра, д) інструмент

4. Вода – жага: продукти харчування – ...

а) пити, б) голод, в) хліб, г) рот, д) їжа

5. Потяг – вагон: кінь – ...

а) поїзд, б) лоша, в) візок, г) овес, д) вантаж

6. бігти – стояти: кричати – ...

а) мовчати, б) повзати, в) шуміти, г) голосно, д) плакати

7. Вовк – паща: птах – ...

а) повітря, б) дзьоб, в) соловей, г) спів, д) яйце

8. Рослина – насіння: птах – ...

а) зерно, б) дзьоб, в) соловей, г) спів, д) яйце

9. Театр – глядач: бібліотека – ...

а) актор, б) книжки, в) читач, г) бібліотекар, д) любитель

10. Ранок – ніч: зима – ...

а) мороз, б) день, в) січень, г) осінь, д) санчата

Завдання № 5 Прочитай два слова і дай відповідь якомога точніше: як разом це називається? Що це таке?

1. Ділення, додавання – ...
2. Австралія, Африка – ...
3. Ріка, море – ...
4. Математика, українська мова – ...
5. Нога, рука – ...
6. Кілометр, метр – ...
7. Бджола, жук – ...
8. Корінь, суфікс – ...
9. Означення, додаток – ... 1
0. Київ, Миколаїв – ...

Правильні відповіді

Завдання №1 1 – в 2 – б 3 – в 4 – г 5 – б 6 – г 7 – б 8 – г 9 – в 10 – б

Завдання №2 1 – г 2 – б 3 – в 4 – д 5 – в 6 – в 7 – б 8 – г 9 – г 10 – г

Завдання №3 1 – 18, 21 2 – 900, 100 3 – 12, 7 4 – 160, 320 5 – 13, 9 6 – 46, 92
7 – 24, 31 8 – 8, 5 9 – 11, 12 10 – 44, 26

Завдання №4 1 – г 2 – г 3 – в 4 – б 5 – в 6 – а 7 – б 8 – д 9 – в 10 – г

Завдання №5 1. Математичні дії 2. Материки 3. Водойми 4. Шкільні предмети 5. Частини тіла 6. Одиниці вимірювання довжини 7. Комахи 8. Частини слова 9. Другорядні члени речення 10. Міста України

Додаток Г

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ З SOFT SKILLS МАТЕМАТИКА

Мета уроку:

- Формування розуміння важливості soft skills у навчанні математики:

Урок спрямований на ознайомлення учнів з поняттям «soft skills» та його роллю у вивченні математики. Через практичні приклади учні побачать, як комунікація, критичне мислення та співпраця можуть покращити їх здібності у вирішенні математичних завдань.

- Розвиток навичок комунікації:

Учні будуть вчитися обговорювати математичні проблеми зі своїми однокласниками, вчитись висловлювати свою думку та слухати думку інших.

- Розвиток співпраці:

Через групові завдання та діяльність, учні навчаються працювати в команді, ділитися знаннями та взаємодопомагати у вирішенні математичних завдань.

- Розвиток критичного мислення:

Учні будуть ставити питання, аналізувати інформацію та висувати гіпотези під час розв'язання математичних завдань. Це допоможе їм розвивати здатність до аналітичного мислення та самостійності.

Вступний етап уроку буде зосереджений на поясненні того, що таке «soft skills» і яке їх місце у вивченні математики. Для створення цікавості та розуміння, можна презентувати коротке відео або історію про те, як soft skills допомогли комусь у вирішенні складного математичного завдання.

1. Початок розмови (1 хв.):

Початок уроку є ключовим моментом для формування інтересу до теми «soft skills» у контексті математики. Щоб залучити учнів і створити сприятливу атмосферу, важливо пропонувати відкриті питання та активно залучати дітей до діалогу. Запитайте учнів, чи знають вони, що таке «soft skills» і чому ці навички можуть бути корисними у вивченні математики. Попросіть декілька відповідей (1 хв.): Почнімо з питання: «Що таке «soft skills» і як ви думаєте, чому вони важливі для вивчення математики?». Цей підхід спонукає учнів подумати і висловити свої думки. Під час обговорення важливо створити атмосферу, в якій кожен учень відчуває себе комфортно.

2. **Ознайомлення з поняттям «soft skills» (1 хв.):** Після короткого обговорення переходьте до пояснення поняття «soft skills» та його ролі у математиці: «Soft skills — це особливі навички, які допомагають нам спілкуватися, співпрацювати з іншими та розв’язувати проблеми. Вони важливі не тільки в повсякденному житті, але й у вивченні таких предметів як математика. Це може бути навичка працювати в команді, обговорювати задачу або намагатися зрозуміти, як інша людина думає».

3. **Визначення ролі soft skills у математиці (2 хв.):** Тепер, коли учні мають уявлення про те, що таке «soft skills», можна глибше розглянути, як ці навички застосовуються у математиці:

- **Комунікація:** Обговоріть, як обговорення математичних проблем може допомогти краще розуміти завдання і знаходити рішення.
- **Співпраця:** Згадайте приклади роботи в парах або малих групах, коли учні об’єднуються, щоб розв’язати задачу разом.
- **Критичне мислення:** Поясніть, як важливо задавати питання, аналізувати інформацію та висувати гіпотези під час розв’язання математичних завдань.

4. **Підсумок вступу (1 хв.):** Закінчіть вступний блок з підбиванням основних моментів: «Сьогодні ми дізнаємося, як soft skills можуть допомогти нам в математиці. Ці особливі навички роблять нас кращими у розв’язанні завдань, спілкуванні та співпраці з іншими!»

Основна частина уроку:

а. **Дослідження важливості soft skills у математиці (10 хв.):**

Використання ілюстративних матеріалів для представлення концепції soft skills (3 хв.): Почнемо зі знайомства з soft skills через картинки та ілюстрації, які показують ситуації, де діти використовують комунікаційні навички, співпрацю та критичне мислення під час розв’язання математичних завдань. Наприклад, картинка, де двоє дітей обговорюють завдання, ілюструє комунікаційні навички.

Групова робота: Визначення ролі soft skills у математиці (7 хв.): Розділіть учнів на групи та дайте кожній групі карточки з описами ситуацій, де використовуються soft skills у математиці. Попросіть дітей обговорити ситуації та визначити, які soft skills використовуються в кожному випадку. Це завдання спонукає учнів роздумувати про те, як м’які навички можуть застосовуватися в їхньому навчанні.

б. **Проектна діяльність: Створення математичної гри, що розвиває soft skills (20 хв.):**

Підготовка до створення гри (2 хв.): Поясніть учням завдання: кожна група повинна створити просту математичну гру, яка розвиває хоча б одну з soft skills (комунікація, співпраця, критичне мислення).

Поділ учнів на групи та розподіл ролей (2 хв.): Кожна група має розробити свою гру, при цьому учасники групи повинні обрати ролі: дизайнер, сценарист, тестувальник тощо.

Розробка гри (10 хв.): Діти працюють над своїми іграми, використовуючи матеріали, які їм надані (карточки, кубики, жетони тощо). Під час процесу вони обговорюють ідеї, працюють в команді та використовують свої математичні навички.

Тестування гри (5 хв.): Після розробки гри, групи обмінюються іграми та грають у них. Це дозволяє учням взаємодіяти з іншими групами та отримувати зворотний зв'язок про свою гру.

Підсумок проєктної діяльності (1 хв.): Підведіть підсумки роботи, зосередившись на тому, як soft skills були застосовані під час розробки гри. Заохотьте учнів ділитися своїми думками та враженнями від уроку.

1. **Представлення та аналіз робіт кожної групи (5 хв.):** Після завершення групової роботи надайте кожній групі можливість представити свої результати. Попросіть учасників групи пояснити, як вони застосовували soft skills під час розв'язування математичних задач. Обговоріть, які навички спілкування, співпраці та критичного мислення вони використовували. Ця частина уроку демонструє, як soft skills можуть бути ефективно впроваджені у математичний контекст, і допомагає учням краще осмислити їхню важливість.

2. **Дискусія про важливість soft skills у математиці (5 хв.):** На цьому етапі ми заохочуємо учнів роздумувати про важливість soft skills у навчанні математиці та в житті загалом. Запитайте: «Чому ви думаєте, soft skills важливі при вивченні математики? Як вони можуть допомогти нам в майбутньому?» Дайте кілька хвилин для відповідей учнів. Ця дискусія допомагає активізувати попередні знання учнів та відкриває можливості для подальшого розуміння. Можливі відповіді можуть включати:

- «Soft skills допомагають нам краще розуміти інших».
- «Вони допомагають нам працювати в команді і розв'язувати проблеми разом».
- «Ми можемо використовувати ці навички не тільки в школі, але й у житті».

3. **Пояснення важливості soft skills (1 хв.):**

Після того, як учні поділилися своїми думками, можна підсумувати основні моменти: «Soft skills допомагають нам не тільки в навчанні, але й у повсякденному житті. Вони роблять нас більш співчутливими, ефективними та впевненими в собі».

4. Обговорення способів розвитку soft skills (1 хв.):

Запросіть учнів подумати про способи розвитку своїх soft skills у щоденному житті. Наприклад: «Як ми можемо покращити свої навички спілкування або співпраці в класі?» Це обговорення може допомогти учням стати більш самостійними в своєму навчанні та розвитку.

5. Підсумок (1 хв.):

Закінчіть дискусію підсумком: «Сьогодні ми вивчили, як soft skills можуть допомогти нам у математиці. Ці навички важливі для нашого розвитку як учнів і як особистостей. Вони допоможуть нам досягти успіху в майбутньому».

Заключна частина уроку: Рефлексія та важливість soft skills у математиці (5 хв.)

1. **Запитання про нові знання (2 хв.):** • Почнемо з питання: «Які нові знання або навички ви отримали сьогодні щодо застосування soft skills у математиці?» Заохочуйте учнів поділитися своїми думками та враженнями з пройденого матеріалу.

2. **Обговорення важливості soft skills у математиці (2 хв.):** • Обговоріть з учнями, чому soft skills є важливими при вивченні математики. Наголосіть на тому, як спілкування, співпраця та критичне мислення можуть покращити їхнє розуміння математичних концепцій та їх взаємодію в класі.

3. **Заклик до дії (1 хв.):** • Закликайте учнів рефлексувати над тим, як вони можуть продовжувати розвивати свої soft skills не тільки в математиці, але й в інших предметах та ситуаціях. Заохочуйте їх думати про прості способи вдосконалення своїх навичок спілкування, співпраці та рефлексії в щоденному житті.

Закриття уроку та відкриття для питань (1 хв.): Скажіть такі слова на завершення: «Сьогодні ми вивчали, як soft skills можуть підсилити наше розуміння математики та покращити наш досвід навчання. Якщо у вас є питання або коментарі до сьогоднішньої теми, будь ласка, поділіться ними». Дайте можливість учням висловити свої думки та запитання. Завершіть урок, відповідаючи на запитання та коментарі, а також підкреслюючи важливість soft skills у навчанні математики та в житті загалом.

Додаток Д

ПЛАН-КОНСПЕКТ УРОКУ З SOFT SKILLS УКРАЇНСЬКА МОВА

Мета уроку:

Формування уявлення про поняття «soft skills»: Урок спрямований на знайомство учнів з поняттям «soft skills» на прикладі комунікації, співпраці, вирішення конфліктів, емоційного інтелекту. Учні зрозуміють, чому м'які навички важливі в їхньому повсякденному житті та навчанні.

Розвиток комунікативних навичок: На уроці української мови діти будуть вчитися висловлювати свої думки, слухати інших, задавати питання, ділитися досвідом, користуючись вивченим матеріалом.

Розвиток навичок співпраці: Учні будуть працювати в парах або малих групах, виконуючи завдання з метою розвитку взаємодопомоги, взаєморозуміння та колективного вирішення завдань.

Розвиток емоційного інтелекту: Діти вивчать, як розпізнавати та називати свої почуття, як сприймати емоції інших, та як коректно реагувати на них, спираючись на вивчений матеріал з української мови.

Вступний етап уроку є ключовим моментом для формування розуміння важливості м'яких навичок в житті кожної особи. З метою привертання уваги та викликання інтересу, почнемо з короткої історії або прикладу, який демонструє значущість «soft skills» у повсякденному спілкуванні та взаємодії з оточуючими.

Початок розмови (1 хв.): Початок розмови на уроці про «soft skills»! є важливим моментом для створення атмосфери довіри та зацікавленості серед учнів. Учням потрібно розуміти значущість м'яких навичок у їхньому житті.

Запитайте учнів, чи знають вони, що таке «soft skills» або «м'які навички». Попросіть їх поділитися своїми думками або прикладами (1 хв.): «Діти, чи знаєте ви, що таке «м'які навички» або «soft skills»? Як ви думаєте, навіщо вони нам потрібні?» Зачекайте відповідей, реагуючи позитивно на кожну з них, незалежно від їхньої вірогідності.

Ознайомлення з поняттям «soft skills» (2 хв.): Після отримання відповідей від учнів, приступіть до більш детального пояснення поняття «soft skills»: «М'які навички – це особливі навички, які допомагають нам спілкуватися з іншими, розуміти свої почуття та почуття інших, а також долати різні життєві ситуації. Це можуть бути навички слухання, вміння вирішувати конфлікти, робота в команді та багато інших».

Визначення основних «soft skills» на уроці української мови (3 хв.): «На уроках української мови ми можемо вивчити і розвивати різні м'які навички. Наприклад, коли ми читаємо текст, ми можемо вчитися співчуттю, спілкуванню, аналізу і рефлексії. Коли ми пишемо текст, ми можемо розвивати своє критичне мислення, креативність та уміння висловлювати свої думки».

Приклади завдань на уроках української мови для розвитку «soft skills» (2 хв.):

- Драматизація тексту для розвитку комунікативних навичок.
- Обговорення історій і визначення почуттів героїв для розвитку емоційного інтелекту.
- Робота в групах для розвитку навичок співпраці.

Підсумок вступу (1 хв.): «Так, діти, м'які навички дуже важливі в нашому житті. Вони допомагають нам стати кращими людьми, спілкуватися з оточуючими і розвивати себе. Сьогодні на уроці ми дізнаємося більше про це та спробуємо розвивати свої м'які навички разом!»

Основна частина уроку:

а. Введення в поняття «Soft skills» (10 хв.):

1. **Представлення матеріалів про м'які навички (4 хв.):** Почнімо з представлення мультимедійних матеріалів: коротких відео, ілюстрацій або анімацій, що демонструють різні м'які навички у повсякденних ситуаціях. Це може бути приклад того, як хлопчик слухає свою подругу, коли вона розповідає про свій день, або як група дітей вирішує конфлікт під час гри.

2. **Групова дискусія (6 хв.):** Поділіть учнів на маленькі групи і попросіть їх обговорити, які м'які навички вони спостерігали на представлених матеріалах. Наприклад, спостережливість, уміння слухати, толерантність. Після цього проведіть коротке колективне обговорення, де кожна група поділиться своїми спостереженнями.

б. Проектна діяльність: Створення сценок, що демонструють різні м'які навички (25 хв.):

1. **Вступ до проєктної діяльності (5 хв.):** Розкажіть учням, що сьогодні вони будуть працювати над створенням невеличких сценок, які демонструють різні м'які навички. Ця активність допоможе їм краще зрозуміти і відчувати суть кожної навички та її значущість у повсякденному спілкуванні.

2. **Вибір теми та розподіл ролей (6 хв.):** Поділіть учнів на групи по 3-4 особи. Кожна група отримає картку з описом м'якої навички, яку їм потрібно буде представити. Наприклад, «уміння слухати», «вміння вирішувати конфлікти»

тощо. Учні мають обговорити, як вони можуть показати цю навичку в сценці, і розподілити ролі між собою.

3. Підготовка та репетиція сценок (10 хв.): Дайте учням можливість підготуватися до виступу. Вони повинні визначити основний сюжет, репліки персонажів та основні дії. Заохочуйте їх використовувати реквізит, якщо це можливо, для більшої наочності.

4. Демонстрація сценок та обговорення (4 хв.): Після підготовки кожна група представляє свою сценку. Після кожного виступу залучайте клас до короткого обговорення: яку м'яку навичку показали в сценці, як вона може бути корисною в реальному житті, які ще приклади цієї навички вони можуть назвати.

с. Підсумок проєктної діяльності (5 хв.): Після завершення всіх виступів проведіть загальне обговорення з учнями. Які м'які навички вони вважають найважливішими? Які з них вони вже використовують у своєму повсякденному житті? Які хочуть розвивати далі?

Завершуючи урок, підкресліть важливість м'яких навичок не тільки в школі, але й у повсякденному житті, у спілкуванні з друзями, в сім'ї та майбутньому професійному житті.

Представлення та аналіз робіт кожної групи (5 хв.):

Після завершення групової роботи надайте кожній групі можливість представити свої результати. Попросіть учасників групи пояснити, які м'які навички вони розглядали та як це відображається на уроках української мови. Обговоріть, які конкретні навички та вміння вони розвивали під час роботи над проєктом

Робота над проєктом допомагає учням розвивати навички спілкування, взаємодії та рефлексії. Це створює практичний підхід до вивчення теми м'яких навичок, допомагаючи учням краще розуміти їх значущість.

Дискусія про важливість м'яких навичок (5 хв.):

В цій частині уроку ми хочемо активізувати роздуми учнів про значущість м'яких навичок у їхньому житті. Запитайте: «Чому м'які навички важливі для нас, людей, в повсякденному житті і в майбутньому?» Дайте кілька хвилин для відповідей учнів. Приймайте відповіді з зацікавленістю, створюючи атмосферу активної дискусії. Можливі відповіді можуть включати:

- «М'які навички допомагають нам ладнати з іншими».
- «Вони потрібні, щоб розв'язувати проблеми і вирішувати конфлікти».
- «З їх допомогою ми можемо краще розуміти себе та інших».
- «Вони допомагають нам досягти успіху в роботі та особистому житті».

Поясніть, що м'які навички є ключовими для гармонійних відносин і самореалізації (1 хв.):

Після обговорення з учнями підкресліть, що м'які навички допомагають нам бути більш ефективними в спілкуванні, взаємодії з іншими та адаптації до різних ситуацій.

Обговорення способів розвитку м'яких навичок (3 хв.):

Запитайте учнів, як вони вважають, можна розвивати свої м'які навички, особливо на уроках української мови. Поділіться декількома способами і дайте можливість учням висловити свої думки та досвід.

Підсумок (1 хв.): «Сьогодні ми дізналися про важливість м'яких навичок у нашому житті та як ми можемо їх розвивати, особливо під час уроків української мови. Пам'ятайте, що розвиток цих навичок допоможе вам досягти більших висот у житті!»

Заклучна частина уроку: Рефлексія та важливість м'яких навичок (5 хв.)

1. **Запитання про нові знання (2 хв.):** Розпочнімо, запитавши учнів, які нові знання та навички вони отримали під час уроку про м'які навички. Дозвольте їм відповісти на це запитання, мотивуючи розділитися основними моментами або враженнями.

2. **Обговорення важливості м'яких навичок (2 хв.):** Після того, як учні поділяться своїми думками, обговоріть, чому м'які навички є важливими в їхньому житті. Простими словами поясніть учням, що м'які навички допомагають нам ладнати з іншими, розуміти свої емоції та емоції інших, а також допомагають нам бути успішними в різних життєвих ситуаціях.

3. **Заклик до дії (1 хв.):** Завершіть урок, закликавши учнів подумати про те, як вони можуть розвивати свої м'які навички у повсякденному житті. Наголосіть, що навіть прості дії, такі як активне слухання або практика емпатії, можуть значно покращити їхні взаємини з іншими.

Закриття уроку та відкриття для питань (1 хв.): «Сьогодні ми дізналися більше про м'які навички та їхню важливість у нашому житті. Якщо у вас є які-небудь питання або коментарі щодо того, що ми обговорювали сьогодні, будь ласка, поділіться ними. Я завжди готовий відповісти на ваші запитання або почути вашу думку». Після цього надайте учням можливість задати питання або висловити свої думки. Важливо слухати кожного учня та реагувати на їхні коментарі, створюючи атмосферу взаємоповаги та розуміння.

Додаток Е

УРОК - ПРОЄКТ «ГІРСЬКІ ПОРОДИ»

Тема. Що таке гірські породи. Як гірські породи утворилися в природі.

Мета. Формувати поняття «гірська порода», «корисні копалини»; ознайомити з найвідомішими гірськими породами, з їх різноманітністю у природі. Розвивати спостережливість, уміння порівнювати, класифікувати. Виховувати почуття гордості за багатство рідного краю, бажання економно використовувати корисні копалини.

Тип уроку: урок вивчення нового матеріалу.

Обладнання: колекція корисних копалин, таблиці, підручник.

Хід заняття

I. Організація класу до уроку

Попливемо в країну знань

На кораблі «Усе пізнай»

До чарівного острова допливемо,

Мілини лінощів обминемо,

Рифи байдужості здолаємо.

До «Бухти досягнень» допливемо

І кінцевої мети досягнемо.

Пам'ятайте, що шлях у країну знань пролягає через гори наполегливої праці, а знання лише тоді ціняться, коли здобуваються власною працею.

Що ж, капітаном буду я,

А ви – моряками цього корабля .

За ваші труди – отримуватимете фішки-бали. ЩАСЛИВОЇ ДОРОГИ!

II. Перевірка домашнього завдання

Виконаємо вправу «Мозковий штурм» , щоб запрацював двигун.

1. Вправа «Мозковий штурм»

– У яких трьох станах може перебувати вода? (Твердому, рідкому, газоподібному).

– Що таке водяна пара? (Прозорий невидимий газ).

– За якої умови вода з рідкого стану переходить у газоподібний? (При нагріванні).

– За якої умови вода з газоподібного стану переходить у рідкий?(При охолодженні).

- За якої умови вода з рідкого стану переходить у твердий?(При замерзанні).
- За якої умови вода з твердого стану переходить у рідкий? (При нагріванні).
- Що таке кругообіг води у природі? (Перетворення води з одного стану в інший).
- Для чого на Землі необхідна вода? (Для життя).
- Як люди запобігають забрудненню води в природі?(Будують очисні споруди, висаджують дерева).

ІІІ. Актуалізація опорних знань

Де чекатиме нас велика родина? Де живе кожна людина?

- Які матеріали потрібні, щоб побудувати будинок? (Камінь, пісок, глина).
- Де беруть камінь, пісок, глину? (Добувають).
- Без чого не поїде жодна машина? (Без бензину або солярки).
- З чого роблять бензин, солярку? (З нафти).

Виступи ерудитів «Чи знаєте ви, що ...»

Річкою Дніпром пливемо

І виступити ерудитів просимо.

... для охорони Чорного й Азовського морів від забруднення нафтопродуктами в Україні створено наукову лабораторію. В цій лабораторії вчені досліджують, як впливає нафта на морські організми, та шукають способи очищення води.

... у морях та океанах вода солона, бо в ній розчинено багато різних солей. Вона не придатна для пиття.

...у колодязях, річках, ставках і деяких озерах вода прісна. Прісною називають воду, в якій розчинено невелику кількість солей. Вона непридатна для пиття.

...для виготовлення ліків, у лікарнях, у хімічних лабораторіях використовують прісну воду, в якій зовсім немає солей. Таку воду називають дистильованою.

Ми дістались острова,

Назву його відгадаємо,

Коли у «Морський бій» зіграємо.

ІV. Повідомлення теми уроку та очікуваних навчальних результатів

Вправа «Морський бій»

Завдання: скориставшись ключем, прочитайте тему уроку і скажіть, чого ви хочете досягти на цьому уроці.

Що ми будемо тут робить?

Прочитаємо план-інструкцію вмиль.

Очікувані результати:

Хочу дізнатися, що таке гірські породи?

Чи всі гірські породи є корисними копалинами?

Які корисні копалини є в нашій місцевості?

Чи потрібно охороняти гірські породи?

Де можна прочитати цікаву інформацію про гірські породи?

V. Первинне сприйняття й усвідомлення нового матеріалу

1. Розповідь з демонструванням

Твердий зовнішній шар нашої планети утворений гірськими породами. Серед них найпоширенішим є граніт. Досить поширені також пісок, глина, вапняк, вугілля, торф, мармур, базальт, крейда.

Гірські породи складаються з мінералів. Мінерали – це природні прості та складні речовини, що перебувають здебільшого у твердому агрегатному стані. Вони і зумовлюють властивості гірських порід. До речі, вода – найпоширеніша на Землі речовина – також є мінералом.

Відомо понад 2000 мінералів, проте половина з них у природі трапляється рідко. Місця залягання великої кількості мінералів називають покладами. Поклади мінералів розташовуються на різних глибинах, що іноді сягають кількох сотень метрів.

До мінералів, які є простими речовинами, належать алмаз, графіт, сірка, золото, срібло та інші. Але таких мінералів у природі небагато, і не всі вони утворюють поклади. Серед мінералів значно більше складних речовин. Наприклад, мінерал кальцит – складова частина крейди, мінерал кварц є у складі піску. У білій глині переважає мінерал глинозем.

Мінерали мають характерні властивості, які дають змогу їх розпізнавати. Так, їх розрізняють за кольором, блиском, твердістю, міцністю тощо. Найтвердіший з усіх відомих мінералів – алмаз. Він легко розрізає скло, залишає подряпини на залізі. А от графіт м'який, його легко подрібнити.

Людина з давніх-давен використовує мінерали та гірські породи. Мармур, граніт, вапняк застосовують при спорудженні будівель та їх оздобленні. Без глини та піску не можна виготовити керамічний, порцеляновий чи скляний посуд.

Конверт завдань і чарівну скриньку ми на острові знайшли,

Що у ній дослідимо з вами ми.

(Практична робота з колекцією корисних копалин)

Алгоритм дослідження:

1. Розглянь корисну копалину. Визнач її колір.
2. Понюхай корисну копалину. Визнач її запах.
3. Якщо корисна копалина тверда, спробуй її розламати. Визнач її твердість.

4. Укинь корисну копалину в воду. Плаває вона на поверхні чи опускається.

Висновки: Корисні копалини можуть бути:

- у твердому стані (...);
- рідкому стані (...);
- газоподібному стані (...).

Усі корисні копалини поділяють на горючі й негорючі.

Горючі корисні копалини добре горять і виділяють багато тепла. До них відносяться ...

Негорючі в свою чергу бувають:

- рудні (залізна руда, мідна руда, поліметалева руда);
- будівельні (пісок, глина, граніт, вапняк, крейда, мармур);
- хімічні (калійна сіль, поварена сіль);
- рідкі (уран);
- дорогоцінні (золото, срібло, алмази, платина).

Негорючі корисні копалини поділяються на рудні й нерудні. Рудні корисні копалини – це різні руди, з яких виплавляють метали. Нерудні корисні копалини видобувають і використовують без переробки.

Корисні копалини, що залягають неглибоко, видобувають відкритим способом – у кар'єрах, але частіше закритим способом – у шахтах і свердловинах.

Висновки зробили – трохи відпочили.

VI. Фізкультхвилинка

Ноги ширше, руки в боки –

Ліс зійшов в короткі строки.

Вітру лісу не зламати,

Для звірят ліс – їжа й хата.

Гілля – руки підняли,

Сонцю шану віддали.

А земельці – поклонись,

Гіллям долу нахились.

Вправа «Мікрофон», бо на острові вже погуляли, а кореспонденту інтерв'ю ще ви не давали. *Запитання кореспондента:*

- До яких гірських порід належить кам'яне вугілля? (До твердих)
- Що виготовляють із залізної руди? (Із залізної руди виготовляють метали).
- Які корисні копалини використовують для виготовлення посуду?
- Що означає вислів «дбайливо ставитися»?
- Подумайте і скажіть, де в побуті використовується крейда?

VII. Закріплення вивченого матеріалу

Гра «Істині чи хибні судження» (пальчики-підказки)

Кам'яне вугілля – це рідка корисна копалина. (Ні)

Природний газ – це газоподібна корисна копалина. (Так)

Нафта – це рудна корисна копалина. (Ні)

Пісок – це горюча корисна копалина. (Ні)

Глина – нерудна корисна копалина. (Так)

Час додому нам рушати, та для цього тест нам треба написати.

Тестові завдання

1. Як утворилися гірські породи?
 - а) людьми;
 - б) природою;
 - в) тваринами.
2. Які бувають гірські породи?
 - а) тверді й рідкі;
 - б) тверді й газоподібні;
 - в) тверді, рідкі й газоподібні.
3. Як видобувають корисні копалини?
 - а) відкритим способом;
 - б) прикритим способом;
 - в) відкритим і закритим способом.
4. Як поділяють корисні копалини?
 - а) горючі;
 - б) горючі, рудні;
 - в) горючі, рудні й нерудні.
5. Як потрібно використовувати корисні копалини?
 - а) економно;
 - б) дбайливо й економно;

в) знищувати.

6.Що таке родовище?

а) багатство гірських порід, які знаходяться на поверхні Землі;

б) місце, де залягає багато корисної копалини;

в) природні тіла, які знаходяться в Землі.

Цікава хвилинка до нас у гості прийшла.

Хто працював з енциклопедією – виступа.

Робота з енциклопедією «Цікава хвилинка». Виступи учнів

Із залізної руди виплавляють залізо, з алюмінієвої руди – найлегший метал – алюміній, із мідної – мідь, із свинцевої руди – найважчий метал – свинець, із ртутної руди – рідкий метал – ртуть.

Руди різних металів мають різні назви. Наприклад, залізну руду називають магнітним, бурим або червоним залізняком, алюмінієву – бокситом, мідну – мідним колчеданом, а ртутну – кіновар'ю.

Нафту в Україні почали добувати ще 300 років тому на Прикарпатті. Спершу діставали її відрами з глибини 4 – 6 метрів. Використовували нафту як мастило, для освітлення приміщень, як ліки. Називали її «ропою», «маззю». Першу свердловину пробурили в цій місцевості і поставили нафтову вишку тільки через 200 років.

Мінерали, з яких утворилися тверді гірські породи, складаються з кристалів. Кристали одного мінералу подібні, а різних – відрізняються за формою, розмірами, кольором. Наприклад, кристали алмаза – прозорі, рубіна – червоні, смарагда – зелені, графіту – сірувато-чорні, кухонної солі – білі. Кристали польового шпату можуть досягати висоти двоповерхового будинку. Найтвердішими є кристали алмаза, а найм'якшими – графіту, з якого роблять стрижні для олівців.

До «Бухти досягнень» ми допливли,

І загадки на закріплення відгадали.

Глибоко в землі ховається, чорним золотом називається.

Не димить, не тріщить, синім полум'ям горить.

В землі лежить, по трубах біжить і машинам дає жить.

VIII. Домашнє завдання

Гарно всі попрацювали, щоб нове не позабували,

Підручник на с.98-101 прочитаєте, у друкованому зошиті с.15 заповнити.

Додаток Ж

УРОК ПОЗАКЛАСНОГО ЧИТАННЯ. КАЗКИ УКРАЇНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Мета:

- поглибити знання учнів про казку як художній твір, у якому вигадка і фантазія служать засобом вираження суджень народу про життя;
- розвивати вміння розрізняти літературну казку; прищеплювати читацький інтерес до казок; збагачувати словниковий запас учнів;
- виховувати мудрість, кмітливість, доброту, виховувати патріотів рідної держави, повагу, любов до рідного краю, допитливість, уважність, натхнення, любов до навчання та вміння працювати разом.

Тип уроку: комбінований

Жанр уроку: казкова подорож

Форми проведення уроку: колективні, групові, індивідуальні

Методично–дидактичне забезпечення: виставка книжок (казки народні, авторські), назви зупинок, аудіо-запис мелодії «Казкова», відеозапис віршованої казки «Заєць та Їжак», маски героїв казки (Іжачок, Іжачиха, Заєць) , виставка малюнків казок учнів, мікрофон, комп'ютер, проектор, комп'ютерна презентація.

ПЛАН УРОКУ

1. Організація учнів до уроку (2 хвилини)
2. Мотивація навчальної діяльності
3. Повідомлення теми і мети уроку (7 хвилин)
4. Робота з виставкою книжок (5 хвилин)
5. Релаксаційна хвилинка (1 хвилина)
6. Актуалізація опорних знань учнів (10 хвилин)
- Фізхвилинка (2 хвилини)
7. Робота над темою уроку (10 хвилин)
8. Підсумок уроку (2 хвилини)
9. Домашнє завдання (1 хвилина)

ХІД УРОКУ

1. Організація учнів до уроку.

Вправа «Давайте привітаємось»

Учні за сигналом вчителя хаотично рухаються по кімнаті та вітаються з усіма, хто зустрічається на їхньому шляху (можливо, що хтось спеціально схоче привітатись саме з тим, хто зазвичай не звертає на нього уваги).

Вітатися треба певним чином:

- * перша зупинка – вітаємося за руку,
- * друга зупинка – вітаємося плечиками,
- * третя зупинка – вітаємось спинками.

2. Мотивація навчальної діяльності.

Учні хором повторюють слова – налаштування на урок.

Я школяр, я особистість творча,
я думаю, замислююсь, аналізую,
висловлюю свої думки, я хочу знати ...

Вчитель: – І тільки за таких умов нам наприкінці уроку нам вдасться досягнути мети. А значить стати ще розумнішими, добрішими, мудрішими, кмітливішими. Тому – до роботи.

3. Повідомлення теми і мети уроку

(звучить аудіо-запис мелодії «Казкова»). Учениця вимовляє слова під музику:

Кажу, кажу казку за бубликів в'язку.

Один бублик — на зубок, другий бублик — в козубок,

Третій — у кишеню, а четвертий — в жменю.

А онука п'ятим буду частувати.

Хай він бублика смакує, хай над казкою міркує.

Починаєм... (Вчитель демонструє ілюстрації казок)

— Недарма кажуть, що всі ми родом із дитинства. А дитинство без казки неможливе! Казка навчає добра, мужності, кмітливості, мудрості, терпіння. Казка — вірний помічник у житті.

— Що ж таке казка? **Казка** — цікава вигадана історія про події, яких не може бути в реальному житті. Рослини і тварини у ній уміють розмовляти і робити все те, що й люди. У казках трапляються чарівні пригоди, існують незвичайні речі, діють чаклуни і чародії.

— Які ж бувають казки?

— Яких ви знаєте письменників і поетів-казкарів?

— Сьогодні на уроці ми завітаємо до королівства літературних казок.

В чарівну країну вирушимо разом.

Всі перешкоди подолаємо,

Багато нового й цікавого узнаємо.

4. Робота з виставкою книжок

— Зверніть увагу на виставку книжок та скажіть, з якими із них ви вже ознайомлені, які вам найбільше подобаються?

— Хто з вас хоче показати літературу, за якою ви готувалися до сьогоднішнього уроку? (відповіді учнів, використовується прийом розвитку пізнавальної активності «Перервана розповідь»)

Що об'єднує запропоновані книжки?

Інтерактивні вправи «Мікрофон», «Я замість вчителя» (використовуючи мікрофон, учні замість вчителя задають питання одне одному за темою «Казки» (можливі питання: – Що таке казка? – Які казки бувають? – Які казки ми з вами читали народні (авторські)? та ін.)

5. Релаксаційна хвилинка (під звуки спокійної мелодії діти виконують рухи за вчителем вправи, які сприяють відтворенню енергії:* одягти на руки уявні тугі браслети, обручки, та інше.)

6. Актуалізація опорних знань учнів

– Сьогодні на уроці ми помандруємо країною казок, будемо зупинятися на певних станціях, виконувати цікаві завдання, які підготувала нам казкова країна.

У казкове місто час вирушати, перешкоди всі пройдем,

А хто буде сумувати -із собою не візьмем.

(демонструється відеозапис віршованої казки «Заєць та Їжак»)

Вчитель: Скажіть, що можна сказати про цю казку? (цю казку можна прочитати як народну, так і авторську.) А хто є автором? (народ, або Іван Франко).

Сьогодні ми ще почули цю казку у віршованій формі. Давайте складемо план до казки і спробуємо поспостерігати що спільного і що відмінного є в різних звучаннях цієї казки. (Учень, сидячи за комп'ютером, набирає текст плану, який виводиться на великий екран).

Орієнтовний план :

1. Вийшов Їжачок у поле.
2. Зустріч Їжачка та Зайця.
3. Зайчик образив Їжачка.
4. Мудрість Їжачихи.
5. Зайчик, не можна ображати слабших!

Вчитель: – Перша зупинка в нашій мандрівці «Театральна» (вчитель показує маски головних героїв казки) – Як ви думаєте, що роблять актори перед початком вистави для покращення якості виступу? – Правильно, репетирують, вправляються. І ми зараз виконаємо вправи перед початком роботи.

Вправа «Сходинки»

Зразок таблиці – в кожного учня на парті.

Завдання: зійти вниз з верхньої сходинки до нижньої почергово.

	А	О	У	И	І	Е
М	ма	мо	му	ми	мі	ме
Н	на	но	ну	ни	ні	не
В	ва	во	ву	ви	ві	ве
Л	ла	ло	лу	ли	лі	ле
С	са	со	су	си	сі	се
К	ка	ко	ку	ки	кі	ке
П	па	по	пу	пи	пі	пе
Р	ра	ро	ру	ри	рі	ре
Т	та	то	ту	ти	ті	те
Д	да	до	ду	ди	ді	де
З	за	зо	зу	зи	зі	зе
Б	ба	бо	бу	би	бі	бе
Г	га	го	гу	ги	гі	ге
Г	га	го	гу	ги	гі	ге
Ч	ча	чо	чу	чи	чі	че
Х	ха	хо	ху	хи	хі	хе
Ж	жа	жо	жу	жи	жі	же
Ш	ша	шо	шу	ши	ші	ше
Ц	ца	цо	цу	ци	ці	це
Щ	ща	що	щу	щи	щі	ще
Ф	фа	фо	фу	фи	фі	фе
Дз	дза	дзо	дзу	дзи	дзі	дзе
Дж	джа	джо	джу	джи	джі	дже

Гра «Рими»

До поданих слів дібрати рими.

Дочка –

Змій –

Казочка –

Злива –

Вночі –

Зупинка «Театральна»

Учні інсценізують казку «Їжак та Заєць» (одягають маски герої – Їжачок, Їжачиха, Заєць, автор)

Зупинка «Бюро знахідок» Діти визначають, чиї це речі і з яких казок. (вчитель показує малюнки, а учні визначають, з якої казки дані речі: невід, Ромашка, капелюх гнома, гітара та інше).

Зупинка «Чарівний пензлик» Виставка ілюстрацій, визначення тих, що найбільш удаło передали зміст казок.

Фізхвилинка («То не є проблема»)

7. Робота над темою уроку

Робота над казкою І. Крип'якевича «Кіт і миша»

1) Робота над загадками(при вірній відповіді – малюнок на екрані)

*Сіреньке, маленьке

Хоч якого кота

З місця стягне. (Мишка)

*Має вуса, пишний хвіст

І негарну звичку:

Спершу добре він поїсть,

Після вміє личко. (Кіт)

2) Читання казки вчителем.

— Як звали котів?

— Яку мишу спіймав старий кіт?

— Що пообіцяла миша сказати Мурчикові?

3) Словникова робота (слова записані на дошці)

Басок — низький чоловічий голос.

Підлещуватися — добиватися доброго ставлення.

4) Читання казки за особами.

5) Робота в парі.

— Поставте за змістом казки 2–3 запитання своєму сусідові по парті.

6) Характеристика дійових осіб.

Миша

Кіт

Стара, досвідчена.

Молодий, дужий.

Хитрі очі.

Страшні очі.

Шепотіла.

Говорив грубим голосом.

7) Визначення основної думки казки.

— Що хотів показати автор казки?

— Які подібні казки ми читали?

— Чи виражає прислів'я «Де сила не візьме, там розум допоможе» основну думку твору?

— Які ви ще знаєте прислів'я, де розум, хитрість перемагає силу?

Робота над казкою М. Прудник «Чому в зайчика довгі вуха»

1) Читання казки вчителем.

2) Перевірка первинного сприйняття тексту.

Тестування

*Хто герої казки?

а) Ведмідь, Заєць, Їжак, Лисиця;

б) Вовк, Заєць, Їжак, Лисиця;

в) Ведмідь, Заєць, Вовк, Їжак, Лисиця.

*Їжачок приносив до нори:

а) груші;

б) яблука;

в) капусту.

*Хто сказав вітання: «Щоб добре бігав»?

а) Ведмідь;

б) Лисичка;

в) Вовчик.

*Як друзі ставилися до Зайчика?

а) З повагою;

б) із заздрістю.

*Чому Зайчикові стало соромно?

а) Обманув друзів;

б) поганий товариш;

3) Творча робота.

— Знайдіть речення, що виражає основну думку казки.

— Поміркуйте! Чому в Зайчика вирости довгі вуха? Чи дійсно це так?

Гра «Склади прислів'я» (учні продовжують прислів'я, а один учень допомагає вчителю – набирає прислів'я і їх продовження на комп'ютері, і це виводить на великий екран).

Казка — вигадка, як на світі жить.

Казки маленькі, та в ній щось повчальне зрозумій.

Казка вчить, та розуму в них багато.

8. Підсумок уроку «чемоданчик вражень»

Учні називають (складають в чемоданчик – скриньку) свої враження від уроку (звучить мелодія «Казкова»).

Гра «Мікрофон»

— Поміркуйте, чому ми читаємо казки, за що ми їх любимо?

9. Домашнє завдання

— Наступний урок позакласного читання ми проведемо за темою «Прийшла зима біловолоса». Завдання до уроку та список літератури ви знайдете в куточку читача.

АНОТАЦІЯ

Базікало О. Є. **Формування soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій.** – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти. Спеціальність 013 «Початкова освіта». Чернігів, 2023

Магістерська робота присвячена проблемі формуванню soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій та складається із вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, що 73 найменування, з них 11 – іноземною мовою, та додатки. Загальний обсяг магістерської роботи становить 102 сторінки.

Пріоритетними напрямками державної політики щодо розвитку сучасної освіти є потреба підвищення її якості, модернізації змісту, оновлення форм організації освітнього процесу. Реалізація цих завдань можлива на засадах впровадження освітніх інновацій, технологічного підходу: орієнтація освітнього простору на компетентністний підхід, пошук ефективних технологій навчання, різноманітність навчальних програм і підручників. У першому розділі розкривається сутність технологічного підходу в освіті та поняття «soft skills», представлена класифікація інноваційних педагогічних технологій.

У другому розділі висвітлюється проведена дослідницько-експериментальна робота з виявлення рівня сформованості soft skills молодших школярів та представлена експериментальна методика по формуванню soft skills молодших школярів засобами інноваційних технологій, що передбачає два основні аспекти: змістовий, який стосується необхідних умінь і знань, і управлінський, що відображає організацію навчального процесу, у тому числі використовувані методи.

Ключові слова: технологічний підхід, інноваційні педагогічні технології, soft skills, hard skills, молодші школярі, НУШ

ABSTRACT

Bazikalo O. E. **Primary school students' soft skills formation while using innovative technologies.** – On the rights of the manuscript.

Qualification work for obtaining the second (master's) level of higher education. Specialty 013 «Primary education». Chernihiv, 2023

The master's thesis is devoted to the problem of the formation of primary school students' soft skills by means of innovative technologies and consists of an introduction, two chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, references of 73 items, 11 of which are in a foreign language, and an appendix. The total volume of the master's work is 102 pages.

The priority directions of the state policy regarding the development of modern education are the need to increase its quality, modernize the content, and update the forms of organization of the educational process. The implementation of these tasks is possible on the basis of the introduction of educational innovations, a technological approach: orientation of the educational space on a competency-based approach, the search for effective learning technologies, a variety of educational programs and textbooks. The first chapter reveals the essence of the technological approach in education and the «soft skills» concept, as well as presents the classification of innovative pedagogical technologies.

The second chapter highlights the research-experimental work carried out to identify the level of primary school students' soft skills formation and presents an experimental technique for primary school students' soft skills formation by means of innovative technologies, which involves two main aspects: the content one, which concerns the necessary skills and knowledge, and management one, which reflects the organization of the educational process, including the methods used.

Keywords: technological approach, innovative pedagogical technologies, soft skills, hard skills, primary school students, NUS